26ՐԴ ՏԱՐԻ Թիւ 7159 27 ՅՈՒԼԻՍ 1909 ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

9 Août 1909 26me année N° 7159

"ԱՐԵՒԵԼՔ„
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՕԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան	80 Ղ.
» » վեցամսեայ	45 »
Գաւառներու համար տարեկան	100 »
» » վեցամսեայ	60 »
Օտար երկիրներու համար տարեկան	25 Fr.
» » վեցամսեայ	20 »

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

10 ՓԱՐԱ

Արեւելք

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ

10 PARAS

آره‌وئلك
روزنجه یومی و سیاسی قزه‌تی
صاحب امتیازی قره‌کین بویاجیان
درقله ده‌در

ARÉVELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

ՀԱՅՈՑ ԾԱԳՈՒՄԸ

ԸՍՏ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ՀԵՏԱԶՕՏՈՒԹԵԱՆՑ

Բ.

Գալով իրանական լեզուին, այլ եւս դադրած է ան հայերէնին աղբիւրը ըլլալէ։ Մինչեւ վերջին տարիները այնպէս կը կարծուէր թէ Հայերը սերած են Իրանական ճիւղէ, հիմնուելով այն բազմաթիւ բառերու ծագման վրայ, զորս Հայերը փոխ առած են Պարսիկներէն. բայց պէտք է գիտնալ որ այդ փոխ առնուած բառերը յետնագոյն շրջանի մը կը պատկանին քան թէ հին նախնական ժամանակի մը։ Իրանական ժողովուրդը եկած է Կասպեան ծովի հիւս. արւ. կողմէ և անհաւանական է որ ան եւ կապ ունենայ Հայոց հետ, վասն զի այս վերջինները եկած են Թեսալիայէն, անցնելով Պոսֆորէն։ Երկու լեզուներու բաղդատական ուսումնասիրութիւնը մեզ դիւրաւ այդ եզրակացութեան կը տանի։

Իրանական լեզուները կը բնորոշուին հնդեւրոպական միւս լեզուներէն ձայնական երեք փոփոխութիւններով. 1. Հնդկագերման ճիւղի մէջ, գլխաւոր տարբերութիւնը, որ կը գտնուի տակաւին իբսիլօն, իդա — o միfroն, o մեղա — a ա՛ի միջեւ, ընդհանրապէս անվթար մնացած են, այն ինչ իրաներէնի e, o և a, յառաջ բերած են պարզապէս a. մինչդեռ իդա, o մեղա և ա՛ կ'ըլլար ա՛. հայերէնը պահպանած է այս երեքին համապատասխան բաց հնչումները և նոյն իսկ առաջինը՝ իբսիլօն։

2. Հնդկագերման նախնական հնչումը —le Schawâ-indo-germanique (J) (ե) եղած է ա՝ եւրոպական ճիւղին մէջ. i՝ իրանականին մէջ։

3. Ի և իւ (i, ou) ձայնաւորներէն վերջ, ինչպէս կոկորդայիններէն վերջ, տը իրաներէնի մէջ եղած է ch (z) (S)։

Բայց 1 գիրը իրաներէնի մէջ եղած է n, այն ինչ հնդեւրոպականի մէջ նոյնը մնացեր է։ Օրինակ առնենք leik'-e բառը (հնդեւրոպական բառ). պէտք տեսնենք որ Սանսկրիտերէնի մէջ եղած է rotsis. Զանտերէնի մէջ raotsah, Պահլ. ro:ts (որ or կը նշանակէ)։

Հայերը, միեւնոյն բառը առեր են երկու ազգերէն ալ. բայց հնդեւրոպականէն առնուածը մնացեր է լոյս (lux), այնինչ պարսկերէնէ առնուածը եղեր է Ռոճիկ, ասիկա կը հաստատէ թէ Հայերու՝ Պարսիկներէն փոխ առած բառերը՝ աւելի նոր շրջանի մը կը պատկանին, ապա թէ ոչ ինչո՞ւ միեւնոյն բառը մէյ մը եղած է լոյս, մէյ մըն ալ ռոճիկ. առաջինի կազմութիւնը շատ աւելի հին է քան երկրորդինը։ Ասկէ կարելի է եզրակացնել թէ Հայերը ո՛չ Պարսիկներէն կը սերին և ոչ ալ հայ լեզուն իրանական խմբին կը պատկանի։

Բրօֆ. Մառ, ռուս յայտնի հայագէտ գիտնականը, հիմնուելով Վանի շրջակայքը գտնուած շարք մը արձանագրութիւններու վրայ, կը ջանայ հաստատել թէ հայերէնի մէկ կարեւոր աղբիւրն ալ եղած է Խալդերու լեզուն,—Տաւրոսի և Արարատի մէջ հաստատուած։ Բրօֆ. Մառ աւելի առաջ երթալով կը հաւատայ թէ Հայերէնը Վրացերէնին կը պատկանի. ան կը գտնէ ներքին կապ մը Խալդերու լեզուին և աւելի հին հայերէնի ազգաբարբառին միջեւ և կը կարծէ որ այս հին Հայերէնը երեւան եկած ըլլալու է Արիականներու երեւումէն առաջ և հետեւաբար վերջ է Հնդեւրոպական լեզուներու ազդեցութենէն։ Այս հաշուով՝ Հայերէնը թաթաւուն է Սեմական տարրերով ալ, ինչ որ անհաւանական է և փաստի կարօտ։ Դժուար է թէ Բրօֆ. Մառ յաջողի այս մութ կէտերը բացատրել։ Վանի լճին շրջակայքը գտնուած վիմագրական ընագրերն ալ հեռու են կատարեալ լուծում տանալէ։ Մառ, այս պայմանները իբրեւ իրողութիւններ նկատելով, կը փորձէ ապացուցանել թէ սկիզբէն ի վեր Հայ լեզուն Խալդերէնէն շատ մը փոխառութիւններ ըրած է. թէ՝ այս վերջինները եղած են հայ լեզուին հեղինակները, միեւնոյն ժամանակ իրենք ալ փոխ առնելով Վրացերէնէն. այս ալ վարկած մըն է։

Պ. Մէյեէ ոչ միայն Հայերը Վրացիներուն չի կապեր, այլ նաեւ կը ջանայ բազմաթիւ հետքեր գտնել հնդեւրոպական հետ ունեցած ազգականութիւնը հաստատելու համար. մենք այդ հետքերէն մէկ քանին յիշեցինք։

Կը մնայ մեզ երկու խօսք ըսել Հայերու գաղթման հետքերու մասին... իրա՞ւ Հայեր գաղթած են Թեսալիայէն, անցնելով Եգէական ծովը և Պոսֆորը։

Այս պարագան հաստատելու համար մենք կը դիմենք երկու կարեւոր փաստերու. Ա. աշխարհագրական անուններու, Բ. արձանագրութիւններու։

Ա. Պ. Շրատէր կ'ապացուցանէ որ անոնք Փռիւգիացիներու հետ նախ գաղթած են Թեսալիա, և ապա Թեթեւ նաւակներ չինելով՝ կտրած անցած են Պոսֆորը և բնակած՝ Տիգրիսի և Եփրատի հովիտը. որ զանոնք Իրանէն կը բաժնէր այնպիսի ազգով մը, որ ո՛չ հնդեւրոպական էր և ոչ ալ սեմական։ Գաղթականութեան այս ուղիին վրայ թողուցեր են բնականաբար հետքեր, իրենց անունը տալով գետերուն և չինութիւններուն, որոնք առանց աղաւաղուելու մեզի հասած են։

Օրինակի համար Սալի կամ Աղի անունը տուին Փոքր Ասիոյ ամենամեծ գետին, որ այսօր Ալիս անունը կը կրէ. և որ այնքան մեծ դեր խաղացած է Արեւելքի պատմութեան մէջ. դէպի արւ. երթալով Գալ անուանեցին ուրիշ գետ մըն ալ, զոր Յոյները միեւնոյն նշանակութիւն ունեցող բառով մը կը ճանչնան՝ Լուբոս. ապա կտրեցին անցան Սաթալա կիրճը, Լուբոսի հովիտէն Ճորոխի հովիտը երթալու համար։

Ոչ նուազ թելադրական են հոդագրական անունները. Փոքր Ասիոյ մէջ կայ Օրմինիօն լեռը—աղաւաղում Արմենիօնի. այս միեւնոյն անունն ալ պահեր են Յոյները, բայց ոչ միեւնոյն լերան համար, այլ ուրիշ գագաթի մը, որ կը գտնուի Հալիսի քով։

Գալով քաղաքներուն, բացի Թեսալիայի Արմենիօնէն՝ մենք հատ մըն ալ կը գտնենք անկէ, Փոքր Ասիայի մէջ Հարմօնիօն անունով, որ կը գտնուի Սինօպի քով, և ունի արձանագրութիւն մը, թէեւ երկդիմի իմաստով։ Հայերը 15-20ի չափ դարեր թափառելէ վերջ՝ է. դարուն (Բ. Ա. հազիւ հաստատուած են Արարատի կողմերը, ինչ որ վաւերացուած է Մրնուապ—Ուրարտեան թագաւոր—մէկ արձանագրութեամբը, ուր Հայոց անունը յիշուած է։ (Այս արձանագրութիւնը գտնուած է Մալաթիայի քովերը)։ Վերջապէս այսպէս կամ այնպէս, Հայոց՝ հնդեւրոպական ազգերուն ազգակից ըլլալը ո՛չ մէկ տարակոյս կը վերցնէ։ Դիտական և բանասիրական աշխարհին համար լմնցած, Տօքիւմանդի իրողութիւն մըն է և ասիկա՝ շնորհիւ Հիւսլմանի, Շրատէրի, Մէյեէի և Լակարտի։ Փափաքելի է որ, հայ նշանաւոր բանասէրները, այս առթիւ իրենց տեսութիւնները պարզէին մը ծրուան համար պահեր են իրենց հմտութիւնը. ինչո՞ւ ատուերի մէջ թողուլ հոյակապ լեզուի մը կարեւորութիւնն ու դիրքը, որպիսին է մերինը։ Սանասարեանի հայ ուսուցիչ և քաջ բանասէր Բրօֆ. Խաչատուրեան մասամբ կարելի է ըսել կատարելու ետեւէ է իրեն ինկած պարտականութեան բաժինը։ Իր իսկ բերնէն լսած եմ որ քանի մը ամիսէն հրատարակութեան պիտի տայ իր քննական քերականութիւնը որ հսկայ պէտք մը լրացնելու պիտի գայ։

Անցեալը քրքրել, կարեւոր իրողութիւններն ու դէպքերը երեւան հանել, կը նշանակէ կենդանութիւն տալ մեր եւելի մը։

Բաղեշ՝ ԱՐԻՍՈՂՈՄ

Բարեւդ

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳ

Առաջնորդին խնդիրը. — Սահմանադրութեան տարեդարձը. — Յոյն եպիսկոպոսի մը խօսքերը.— Առապղոլին։

Կեսարիա, 12 Յուլիս

Տարին քանի մը անգամ կը հրաժարի Կեսարիոյ Առաջնորդը և կրկին իր հրաժարականը ետ կ'առնէ։ Քանի մը ամիսներ առաջ Նորակազմ Բաղ. Ժողովին առջեւ Տրդատ Սրբազան իր հրաժարականը տուաւ բերանացի կերպով և ապա գրաւոր։ Ժողովը ընդունեց իր հրաժարականը և անմիջապէս հաշիւները կարգադրելու ձեռնարկեց և կնքեց բոլոր ազգային հաստատութիւնները։ Թէեւ շատեր կը կարծէին թէ ազգին իրաւունքը շատ է Տրդատ Սրբազանին քով, բայց տեսնուած հաշիւներէն այնպէս կը հասկցուի թէ ազգն է որ 1200 ոսկիի չափ դրամ մը պարտք ունի Պալեան Սրբազանին։ Պատրիարքարանը որոշում մը չտուաւ Առաջնորդին քաղաքէն մեկնելու մասին։ Մինչեւ ամսոյս 9ին հինգշաբթի օրը Ժողովուրդի մէկ փոքրաթիւ մասը Առաջնորդարան դիմելով հրաժարած Առաջնորդը կը հաստատէ իր պաշտօնին մէջ։ Հիմա նոր վախ մը կայ։ Ժողովուրդին մէկ մասը հակառակ է Սրբազանին, իսկ միւս մասը պաշտպանն է իրենն։ Կ'ըսեն թէ այսօր կամ վաղը այս մասերը պիտի ընդհարին իրարու։ Եւ ահա բարդ խնդիր մը՝ օրուն առջեւ Պատրիարքարանը կը պարտի նոր տնօրինութիւն մը ընել։

Զմռռանք ըսելու թէ Տրդատ Սրբազան զղջացեր էր հրաժարականը տուած ըլլալուն համար և արդէն քանի մը անգամ ետ առնելու փորձը ըրած էր անուղղակի կերպով։

*** Սահմանադրութեան տարեդարձին աւթիւ թեթեւ պաղութիւն մը ինկաւ հայ և թուրք եղբայրակցութեան մէջ։ Հայերը 30,000ներու մասը չկրցան հաշտեցնել քանի մը «կեցցէ»ներու հետ, որոնք պիտի կազմէին Սահմանադրութեան տօնը։ Եւ այս պատճառով շատեր ձեռնպահ մնացեր են խանութներ, փողոցները զարդարելու գործին մէջ։

*** Կեսարիայէն քանի մը ժամ հեռուն Զինգի-Տերէի յոյն վանքին վարժարանը տեսնելու փափաքով, քանի մը ընկերներու հետ այցելեցինք վանահօր՝ որ լուրջ, խոհուն դէմքով ակնածելի կրօնաւոր մը երեւցաւ մեր աչքին։

Անա թէ ի՞նչ խօսեցանք։

—Տէր Մեսրոպոլիտ, ինչ է ձեր գաղափարը Թուրքիոյ արդի վիճակի մասին։

=Տիրող տարրը պէտք է գիտնայ իր հպատակներուն արժանիքը, պէտք է պատուէ, յարգէ զանոնք և եղբայրութեամբ ապրի անոնց հետ, ինչպէս որ Թուրքիան հայրենիք է իրենց, նոյնպէս վաքանն է մեզի համար։ Նոր բէժիմը չուտով հակցաւ թէ քրիստոնեայ տարրը այս անգամ գառնուկի պէս չի պիտի մորթուի. այն օրերը անցան այլեւս։

—Ինչ կարծիք ունիք հայ և յոյն եղբայրակցութեան մասին։

= Ձեր Կաթողիկոսը աննախընթաց կաթողիկոսն է։ Եգէական մարդը՝ Իզմիրլեան, միացած ձեր պատրիարքին, Դուրեան Սրբազանին, որ Ֆիլիսոֆ մարդ է, կրնայ աղգերը միացնել իրարու, մեր պատրիարքը ծեր է, թէեւ կարող ու կրնայ հասկնալ իր ժողովուրդին թէ մեր ու ձեր մէջը մեծ տարբերութիւն մը չկայ. ըստ իս լեզուներն ալ միացնելու է. կրօնական տեսակէտով ամէնէն մօտը դուք էք մեզի։ Հայ և յոյն թերթերը պէտք է միասին գործեն։

*** Թուրքերը Առապղոլին ձեռք չեն տար։

ՆԵՐՍԷՍ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ՌՈՒՍԻՈՅ.—Տէլի Թելեգրաֆի Բօուիսի Թղթակիցը տեսակցեցաւ Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարար Պ. Իզվոլսքիի հետ, որ ըսաւ թէ երկու վեհապետական գերդաստաններու և երկու զօրաւոր կայսրութեանց բարեկամութիւնը միջազգային օգանչելի արդիւնքներ ունեցած է։ Այդ բարեկամութիւնը, որ տարուէ տարի աւելի կը մեծնայ, ամէնէն զօրաւոր երաշխաւորութիւններէն մէկն է Եւրոպայի մէջ և Եւրոպայէն դուրս խաղաղութեան։ Պ. Իզվոլսքի յայտարարեց թէ չատ գոհ է Սբր Էտուարտ Կրէյի հետ ունեցած տեսակցութենէն։ Երկու երկիրներու միջեւ համաձայնութիւնը հաստատուած է ամուր հիման մը վրայ, որ չի կրնար իր դէմ ունենալ ներքնակ չաներ։ Ընդհակառակը, Անգլիա և Ռուսիա հաւաքական զօրաւոր չաներ ունին, որոնք հետզհետէ կ'աւելնան և որոնք մեծապէս խաղաղասիրական հանգամանք մը ունին։ Թայմզ, Ռուսիոյ կայսեր այցելութեան վրայ խօսելով, կ'ըսէ թէ այդ այցելութիւնն ալ յաջողած է՝ Զարին կողմէ Ժրանսայի տրուած այցելութեան պէս։ Նոյն թերթը կը յարէ թէ երկու վեհապետներուն միջեւ փոխանակուած խօսքերը մասնաւոր գոհունակութիւն մը առաջ բերած ըլլալու երեւոյթը ունին Ժրանսայի, Անգլիոյ ու Ռուսիոյ մէջ։ Թայմզ խօսելով ճառերուն այն մասին վրայ որ կը վերաբերի Ռուսիոյ Խորհրդարանին անդամներուն կողմէ Անգլիոյ տրուած այցելութեան, կ'ըսէ.— «Իրրեւ Պետութիւն, չենք ուզեր զրաղիլ ուրիշ երկիրներու գործերով, բայց իբրեւ ժողովուրդ մենք աւելի կը համակրինք սահմանադրական կառավարութեանց։» Սպասնսurs ալ կ'ըսէ թէ աղատական սկզբունքներու մոլեռանդները, որոնք Զարին դէմ յարձակելու անպատշաճութիւնը գործեցին, մոռցած են որ Ռուսիոյ Խորհրդարանը ուղղակի Զարին կողմէ ստեղծուած է և անոր կողմէ պաշտպանուած այն տեսակ դժուարութեանց մէջ, որոնց չատ քիչ հանդիպած են վերանորոգիչ վեհապետներ։

—Գերման թերթերը կ'ըսեն թէ Էտուարտ Է.ի և Նիքոլայ Բ.ի բաժակաճառերը Շեռպուռի և Պեորքէի մէջ արտասանուածներուն չափ ջերմագին ու խանդավառ չեն. նաեւ թէ տեսակ մը զգուշաւորութիւն կայ երկու վեհապետներուն բաժակաճառերուն մէջ։

ՀԱԿԱԿՂԵՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ԲՈՐԹՈՒԿԱԼԻ ՄԷՋ.—Լիզպոնայէն կը հեռագրեն թէ երեքշաբթի օրը հակակղերական ահագին ցոյց մը կատարուեր է, որ մեծ տեղ մը պիտի գրաւէ Բորթուկալի պատմութեան մէջ։ Ազատական քաղաքին և քաղաքային հանգամանքի ընկերակցութիւնը, ժողովրդական քաղաքէին հետ, ուղերձ մը տուին Երեսփ. Ժողովին առաջնորդին, պահանջելով որ քաղաքային պակը, դաւակներու արձանագրութիւնը եւայն պարտաւորիչ ըլլան, կաթոլիկ կրօնքը մասնաւորաբար պաշտպանող օրէնքները ջնջուին և երկու սեռէ կրօնական բոլոր միաբանութիւնները վտարուին։ Լիզպոնայի ժողովուրդը մեծ բազմութեամբ ընկերացաւ ցոյցը կազմակերպողներուն։ Երեսուն հազարէ աւելի բազմութիւն մը անընդհատ կը ծափահարէր ցոյցը կազմակերպողներ՝ Երեսփոխան Տոքդ. Գոնպարտաս, Վանկուարտսu լրագրին անօրէնը՝ Պ. Լիմա և ուրիշ ծանօթ ազատասիրներ։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԵՒ ՌՈՒՍԻՈՅ.— Նաֆիոնալ Զայդունկ կ'խմանայ թէ Գերմանիոյ ու Ռուսիոյ կայսրերուն յառաջիկայ տեսակցութիւնը Փիլի մէջ տեղի պիտի չունենայ, ինչպէս ծանուցուեցաւ ասկէ առաջ։

ԺԱՆ ՏԸ ԼԱ ՀԻՐ

ՋՈՒՐԻՆ ՄԷՋ ԱՊՐՈՂ ՄԱՐԴԸ

ԱՐԿԱԾԱԽՈՒՐԱԿԱՆ ԵՒ ՍԻՐԱՅԻՆ ՎԷՊ

ՆԱԽԱԲԱՆ

Մօիզէք եւ անանուն տղան

—Եթէ այդ կինը աղջիկ չծնի, շաբաթներ ու ամիսներ պիտի անցնին նորէն, և ես չպիտի կարենամ մինչև հարիւր յիսուն տարի ապրիլ...։ Գալով Մարթի, լուռ պիտի մնայ ան...։ Մայրական բնազդը, ըսաւ Տօլօրէզ, անոր մէջ այնքան մեծցած է որ բուռն խանդաղատանքի մը փոխուած է սպասուած տղուն հանդէպ...։ Բայց ան դարձեալ լուռ պիտի մնայ և պիտի մոռնայ...։ Ուրիշ սիրահարի մը համբոյրները, ամուսնի մը գգուանքները պիտի անհետացնեն անցեալը...։ Իր պատիւը, ամէնուն համարումը, կեանքին բովանդակ երջանկութիւնը կ'երաշխաւորեն իր լռութիւնը։

Վանականը լուռ մնաց պահ մը. յետոյ ոտքի ելաւ յանկարծ ու բոցավառ նայուածքներ ձգելով դրան վրայ, գոչեց.

—Ա՜հ, ո՞րքան երկար տեւեց։ Այդ տղան ծնելիք չունի...։

Բայց այդ միջոցին դուռը բացուեցաւ և բարձրահասակ ու նիհար կրօնաւորուհի մը դրան սեմին վրայ երեւան եկաւ։

—Ֆիլիպէ՛ր, զաւակը ծնաւ, յայտարարեց կինը զօրաւոր ու ծանր ձայնով մը։

—Մա՞նչ է ծնածը, մռնչեց Ֆիլիպէր։

—Այո՛, մանչ է։

Վանականը դուրս խոյացաւ իսկոյն։ Մայրապետին հետ արագօրէն յառաջացաւ երկար նրբանցքէն ու սենեակ մը մտաւ։ Հոն անկողնի մը առջեւ կանգ առաւ...։

Մահճակալին վրայ փռուած էր Մարթ Պլինեէր, նիհար, ժժգոյն ու աչքերը փակ։ Սէրը մայր դարձուցած էր զինքը։ Նուրբ ձեռքերը խաչաձեւած էր վերմակին վրայ և շրթունքները կը շարժէին մեղմօրէն։ Անկողնին մարին վերեւ երկու կրօնաւորուհիներ նոր ասուակի մը մէջ կը պատէին ճչող փոքր էակ մը։

Աբեղան արագ ակնարկ մը ձգեց Մարթի վրայ. յետոյ ուրախութենէն թրթռուն ձայնով մը, ուր թէ՛ խանդաղատանք կար և թէ վայրագութիւն, դէպի երկու մայրապետները յառաջացաւ։ Ֆիլիպէր շարժուեցաւ մը ըրաւ։ Մայրապետները հակցան այդ շարժուձեւին իմաստը։ Իրենց կակուղ և չուտիկ ձեռքերով քակեցին տղուն խանձարուրը, և բարձի մը վրայ դրած, աբեղային ներկայացուցին երեխան, որպէս զի քննէ ան։ Վանականը հիացման ճիչ մը արձակեց նորածինին կլորիկ և պարարտ մարմնոյն, զօրաւոր անդամներուն և առողջ վիճակին հանդէպ։

—Օքսիւս գոհ պիտի մնայ, ըսաւ աբեղան մեղմաձայն։

Յետոյ, ուզելով իր ստացումը յայտնել օրոշ իրողութեամբ մը, ջրալից ամանի մը մէջ թաթխեց ձեռքը և երեք անգամ սրսկեց տղուն վրայ, ու լատինական բանաձեւերը արտասանելով՝ յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ մկրտեց երեխան։

Մայրը, աբեղային հիացման ճիչը լսելով, աչքերը բացած էր։ Մկրտութեան արարողութիւնը տեսնելով արցունքի երկու խոշոր կաթիլ գլորեցան այտերէն վար, ու դողդոջուն ձայնով մը թախանձեց.

—Հա՛յր, ինծի պիտի ձգեցէք մանուկը։ Հա՛յր, բոլոր ուժովս կը պաղատիմ ձեզի...։

Բայց տղան խանձարուրի մէջ փաթթուած ու միւս սենեակը տարուած էր, մինչ մայրը, խելայեղօրէն, անկողնին մէջ եղած նստած էր։

—Աղջիկս, մոռցա՞ք ձեր ըրած երդումը երէցին և Աստուծոյ առջեւ...։ Տղան ինծի կը պատկանի, ըսաւ Ֆիլիպէր։

Մարթ՝ չափազանց տկարացած ըլլալով՝ ուժ չունէր աբեղային դէմ ոգորելու։ Հեծեծուն, աչքերը սարսափէն մոլորուն, բարձին վրայ ձգեց գլուխը ու մաթեցաւ։

Ֆիլիպէր ութը օր սպասեց։ Պէտք էր որ տղուն մայրը իր ընտանիքին մօտ դառնալու վիճակին մէջ գտնուէր, և տղան ալ բաւական զօրանար՝ դիմանալու համար Վալտէմօզայէն Պարսէլոնա ճամբորդութեան և Պարսէլոնայէն Բալմա-ու-Մաեորքա ծովային ուղեւորութեան։

Մէկ շաբթուայ սպասումի միջոցին Ֆիլիպէր ընաւ չայցելեց Մարթի։ Բայց օրուան մէջ երեք-չորս ժամ ժամ ու ձգուէր տղան, զոր իր կաթով կը սնուցանէր Աստուրիայէն մանկամարդ, առոյգ և քաջառողջ գեղջկուհի մը։

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. երես)

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ.— Թէհրանէն կը հեռագրեն Թայմզի թէ Նախորդ Շահին և պարսիկ կառավարութեան միջև բանակցութիւնները չատ չեն յառաջանար, վասն զի արքունիքին կարդ մը գոնարեղէններուն նկատմամբ կարծիքի անհամաձայնութիւն կը տիրէ։ Եթէ գործելու հիմակուան եղանակները նկատողութեան առնուին, այդ ինդրոյն և դրամական գործերու մասին ծագած դժուարութիւնները կարգադրելու համար չաբաթներու պէտք կայ։ Այնպէս կը նկատուի թէ երկրին շահը կը պահանջէ անյապաղ հեռացնել Նախորդ Շահը։ Որքան ատեն որ պարսկական հողին վրայ գտնուի, անոր ներկայութիւնը վնասակար միայն կրնայ ըլլալ ներքին խաղաղութեան։ Թայմզի թղթակիցը կ'ուզէ գիտնալ նաև թէ Պարսկաստանի ազգայնականները ի՛նչ ընթացքի պիտի հետեւին Նախորդ կառաւրութեան ունեցած պարտքերուն նկատմամբ։ Ռուսերոյ արտաքին գործոց նախարար Պ. Իզվոլսքի Տէյլի Թէլեկրաֆի մէկ խմբագրին յայտարարեց թէ Պարսկաստանի մէջ ռուսական երկու զօրախումբերու մնալը մեծամեծ ծախքերու պատճառ կ'ըլլայ և թէ ռուս կառավարութիւնը չատ կը փափաքի կարելի եղածին չափ շուտով ետ առնել իր զինուորները՝ այսինքն երբ կազմակերպուին ու գործն բարեկարգութիւնը ապահովելու յատկացուած վարչական տարրերը։ Պ. Իզվոլսքի տեւական հանդարտութեան մը համար երաշխաւորութիւն չի նկատեր ռուս հպատակի մը պարսիկ ոստիկանութեան պետ կարգուիլը, վասն զի այդ ռուս հպատակը իսկապէս հայ անիշխանական մըն է։

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

Ա. ՆՍՏԱՇՐՋԱՆ

126րդ նիստ, 25 յուլիս 1909

Երեսփ. Ժողովը շաբաթ օրը ընդհանուր նիստ ունեցաւ։ Ատեանը բացուեցաւ ժամ 2ին Ահմէտ Բիզա պէյի ատենապետութեամբ։ Ատենական գործողութեանց կատարումէն ետքը կարդացուեցաւ Արիֆ Իսմէդ պէյի, Եուսուֆ Քէմալ պէյի, Ալի Միւնիֆ պէյի, Ֆոզմիտի էֆ.ի և ուրիշ երեսփոխաններու կողմէ ստորագրուած գրութիւն մը որով, ողբացեալ Պապիկեան էֆ.ի մատուցած հայրենասիրական ծառայութիւնները թուելով, կ'առաջարկէին որ կառավարութիւնը եթէ հաստատէ անոր ընտանիքին կարօտ վիճակը, ամսաթոշակ մը յատկացուի և մանչ զաւակն ալ, որ տասնըմէկ տարեկան է, Սուլթանիէ վարժարանին մէջ դաստիարակուի՝ կառավարութեան հսկողութեանը տակ։ Այդ առաջարկութիւնը ընդունելու կամ մերժելու մասին բուռն վիճաբանութիւն մը կատարուեցաւ։ Հալէպի երեսփոխան Նաֆի փաշա հակառակ դիրքիք յայտնեց առաջարկութեան։ Կիւմիւլճինէի երեսփոխան Իսմայիլ Հագգը պէյ «Լոէ» ըսաւ։ Հալէպի միւս երեսփոխանը՝ Մուսթաֆա էֆ. օգնութեան դիմեց իր ընկերոջը և դէպի Իսմայիլ Հագգը պէյ յառաջանալով ըսաւ.— «Դուն ի՛նչ կը խառնուիս. Ժողովին կարգապահութիւնը քեզմէ՞ կախում ունի. ես մարդուն բերանը կը պատռեմ։» Այս աղմուկներուն մէջ մռայլեցաւ տարաբախտ Պապիկեան էֆ.ի ընտանիքին կարօտ վիճակը։ Մուսթաֆա էֆ.ն հանդարտեցնելու և հանդոլելու համար սրահէն դուրս հանեցին։ Վերջապէս փոթորիկը անցաւ, սակայն եղած առաջարկութիւնը արդիւնք մը չունեցաւ։ Եմմացոյցին վիճաբանութեան չարունակութիւնը սկսաւ և ձեռք առնուեցաւ առեւտրական ու հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան եմմացոյցը։ Նորատունկեան էֆ. մերժեց յանձնաժողովին որոշումը՝ մասնագէտ խորհրդականի պաշտօնը ջնջելու և անոր տեղ հանրօգուտ շինութեանց Խորհուրդ մը կազմելու մասին. ըսաւ նաև թէ՝ յանձնաժողովը պարտաւոր էր նախարարին կարծիքը ստանալ, սակայն չէր ըրած. յարեց թէ հիմնական տարբերութիւններ կան եմմացոյցի մը թուանշաններուն և պաշտօնարանի մը կազմակերպութեանը միջև։ Նորատունկեան էֆ. պարզեց մասնագէտ խորհրդականի պաշտօնին կարեւորութիւնը և յայտարարեց թէ յանձնաժողովին որոշումը բնաւ չի կրնար ընդունիլ։ Այդ առթիւ վիճաբանութիւն մը կատարուեցաւ յանձնաժողովին նախագահ Էմրուլլահ էֆ.ի և նախարարին միջև. երկու կողմը զիրար համոզել կը ջանային, սակայն Նորատունկեան էֆ.ի տեսակէտը աւելի ամուր հիմերու վրայ հաստատուած ըլլալով, Ժողովին մեծամասնութիւնը անոր համակարծիք գտնուեցաւ։ Նորատունկեան էֆ. ըսաւ թէ ինք երկար ատեն զբաղած է եմմացոյցի խնդրով և թէ եւրոպական տէրութեանց չատին եմմացոյցերը ունի իր քով որոնցմով կրնայ ապացուցանել իր ըսածները, եթէ հարկ ըլլայ։ Յանձնաժողովը որոշած էր նաեւ թէ հանրօգուտ շինութեանց Խորհուրդը, որ նախարարին նախագահութեանը տակ պիտի գտնուի, պիտի բաղկանայ երկաթուղիներու, խճուղիներու, առեւտրական, հանրօգուտ շինութեանց և արհեստագործութեան տնօրէններէն. նաեւ Մերակոյտէն, Երեսփ. Ժողովէն, առեւտրական Սենեակէն և պատերազմական ու ծովային նախարարութիւններէն ընտրուած անդամներէ։ Նախարարը այդ որոշումն ալ մերժեց և ըսաւ թէ բացարձակապէս անտրամաբանական է անպատասխանատու մարմնոյ մը մէջ Մերակոյտէն ու Երեսփ. Ժողովէն անդամներ գտնուիլը։ Խօսք առնող երեսփոխաններն ալ նախարարին համակարծիք գտնուեցան. նոյն իսկ Ֆոզմիտի էֆ. ըսաւ.— «Դուք թմբուկը նախարարին վիզէն կ'անցընէք, սակայն թակը յանձնաժողովին ձեռքը կուտաք»։ Վերջապէս Ժողովը մերժեց հանրօգուտ շինութեանց Խորհուրդին կազմութիւնը և վերահաստատեց մասնագէտ խորհրդականի պաշտօնը։ Երեսփոխաններէ ոմանք վիճաբանութեան աւարտումը կը պահանջէին, ըսելով որ այդքան երկայն խօսքերէ ձանձրացած են։ Նորատունկեան էֆ. ըսաւ թէ իր կարծիքը ընդունիլ տալու համար եթէ հարկ ըլլայ մինչեւ առաւօտ պիտի խօսի։ Ապա ձեռք առնուեցաւ նոյն նախարարութեան եմմացոյցին քսան յօդուածներուն վիճաբանութիւնը. Ծախքերու ընդհանուր գումարն է 96,742,755 ղրուշ։ Իսմէր Ֆէվզի էֆ. առաջարկեց մասնագէտ խորհրդականի տարեթոշակը 72,000 ղրուշի զեղչել, սակայն չընդունուեցաւ։ Մասնաւոր դիւանին միւմէյիզի պաշտօնը առաջին քարտուղարութեան վերածուեցաւ։ Առաջարկուեցաւ երկաթուղիներու և խճուղիներու տնօրէններուն 6000ական ղրուշ ամսաթոշակները զեղչել 5000ական ղրուշի, սակայն քուէարկութիւն կատարուելով չընդունուեցաւ։

Ատեանը ժամ $4^1/_2$ին փակուելով $7^1/_2$ին բացուեցաւ։ Ժողովը նոյնութեամբ ընդունեց վերակազմութեանց բերմամբ բացը մնացած 850 ոստիկաններու և գործակատարներու տարեկան ամսաթոշակներուն վերաբերեալ օրինագիծը։ Զոհրապ էֆ. հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրեց՝ նոյն նախարարութեան մէջ աշխատութեան տնօրէնի պաշտօն մը հաստատելու համար, որպէս զի աղքատ ու կարօտ դասակարգին պատկանող 600,000 գործաւորներու իրաւունքները պաշտպանուին. նաեւ այդ նպատակով տասը հազար ղրուշ աւելցուի եմմացոյցին վրայ։ Երեսփոխաններէ ոմանք առաջարկեցին որ յառաջիկայ տարի նկատողութեան առնուի։ Ատենապետը քուէի դրաւ Զոհրապ էֆ.ի առաջարկութիւնը, որ չընդունուեցաւ։ Իպրահիմ էֆ. ծախահարեց այդ արդիւնքը։ Զոհրապ էֆ. ըսաւ.— «Ասոնց համար ծախերու պէտք չկայ, աւելի սգալու է։» Նախարարը ծանոյց թէ օսմ. երկիրներու ճամբաները տասը տարուան մէջ և տասը միլիոն ոսկիի փոխարէն շինելու համար օտար ընկերութեան մը պիտի յանձնէ և թէ ընկերութիւնը պարտաւոր պիտի ըլլայ տարին 30,000 քիլոմեդր ճամբայ շինելու։ Նախարարը Ժողովէն ապահովութիւն կ'ուզէր այդ նպատակով տարեկան 600,000 ոսկի յատկացընել ճամբաներու շինութեան տուրքէն։ Այդ առաջարկութիւնը միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ։ Ժողովը չընդունեց 4,000 ոսկիի վարկ մը՝ Իզմիտի, Ատաբազարի ու Էրտէքի ճամբաներուն շինութեանը համար։ Առեւտրական ու հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան եմմացոյցը վաւերացուելէ ետքը, ատեանը պահ մը փակուեցաւ և քիչ վերջը նորէն բացուեցաւ։ Թնդանօթաբանի, մաքսային վերատեսչութեան և հեռագրական ու թղթատարական վերատեսչութեան եմմացոյցերը զանազան փոփոխութիւններով ընդունուեցան։ Ատեանը փակուեցաւ ժամ $10^1/_2$ին։

* * *

12ՇՐԴ ՆԻՍՏ 26 ՅՈՒԼԻՍ 1909

Երեսփ. Ժողովը երէկ ալ, կիրակի, ընդհանուր նիստ ունեցաւ։ Ատեանը բացուեցաւ ժամ $2^1/_2$ին Ահմէտ Բիզա պէյի ատենապետութեամբ։ Ատենական գործողութեանց կատարումէն ետքը, ատենագրութեան կատարեալը յայտարարեց թէ Ատանայի մասին եղած տեղեկագիրները քննելու և խորհրդակցելու և յետոյ Երեսփ. Ժողովին ընդհանուր նիստին մէջ կարդացուելու համար յանձնաժողով մը կազմուած է՝ երեսփոխաններէն։ Ժողովը ընդունեց այդ առաջարկութիւնը։ Այդ յանձնաժողովը կը կազմեն Զոհրապ, Հալաճեան, Վարդգէս, Ալի Միւնիֆ, Խայրի ու Համտի էֆ.ները։ Ատենապետը նաեւ ծանոյց թէ Ֆրանսայի ու Ռուսիոյ դեսպանատան մէջ պաշտօնական ընդունելութիւններ պիտի կատարուին, որպէս զի երեսփոխաններէն պատուիրակութիւն մը ղրկել։ Ժողովը ընդունեց այդ առաջարկութիւնը։ Ապա ձեռնարկուեցաւ վիճաբանութեանը անտառներու, հանքերու և երկրագործական նախարարութեան եմմացոյցին, որուն ծախքերուն ընդհանուր գումարն է 32,949,645 ղրուշ։ Նախարար Արիսդիտի փաշա ներկայ էր։ Երկրագործական յանձնաժողովին անդամներէն Տոքթ. Տաղաւարեան էֆ. քննադատեց եմմացոյցի յանձնաժողովը, ըսելով որ հարկ եղած վարկը չէ նշանակած անտառներու վարժարաններու համար, պաշտպանելու երկրին այդ բնական անտուն հարստութիւնը։ Տաղաւարեան էֆ. յարեց թէ Հալաբլրի բարձրագոյն վարժարանէն գէթ հինգ ուսանողներ ներսոյա ղրկելու է՝ կատարելագործուելու համար։ Ըսաւ նաեւ որ անասնաբոյժերու համար թէեւ տեսչութիւն մը կազմուած է, սակայն ատոր պէտք չկայ։ Նախարար Արիսդիտի փաշա բեմը ելլելով երկարօրէն խօսեցաւ. ըսաւ թէ անտառներու վարժարաններուն հաստատուիլը խիստ անհրաժեշտ է, բայց դժբախտաբար Պետութեան եմմացոյցը թոյլատու չէ, սակայն առայժմ մէկ հատով պէտք է բաւականանալ։ Նախարարը առաջարկեց եմմացոյցին մէջ վարկեր հաստատել՝ տասը ուսանողներ ներսոյա ղրկելու, նոյն նախարարութեան իրաքանչիւր ճիւղերուն համար, պայմանով որ այդ ուսանողները օսմ. լիսէէ մը վկայուած ըլլան։ Վէհպի էֆ. առաջարկեց որ փոխանակ ուսանողներ ղրկելու, Եւրոպայէն մասնագէտ ուսուցիչներ բերուին։ Նախարարը չընդունեց, ըսելով որ բերուելիք ուսուցիչները երկրին ո՛չ լեզուն գիտեն և ոչ ալ բարքերուն ու պէտքերուն տեղեակ են։ Արիսդիտի փաշա նաեւ խօսեցաւ անտառներու պաշտպանութեանը մասին ձեռք առնուած միջոցներուն վրայ, բայց յարեց թէ դրամի պէտք կայ։ Անտառապահներու մասնաւոր մարմնոյ մը կազմութիւնը անհրաժեշտ է։ Եուսուֆ Քէմալ պէյ առաջարկեց անտառներու պաշտպանութիւնը յանձնել շրջակայ գիւղերու իմամներուն և մուխթարներուն՝ թոշակներ յատկացնելով անոնց։ Նախարարը ընդունեց այդ առաջարկութիւնը և խոստացաւ ուսումնասիրել։ Յետոյ ձեռք առնուեցան նոյն նախարարութեան եմմացոյցին զանազան գլուխները։ Թէվֆիք և Լօսէր Ֆէվզի էֆ.ները աւելորդ համարեցին անտառներու, հանքերու և երկրագործական նախարարութիւնը, ուստի առաջարկեցին զայն ջնջել և տեղը ընդհանուր տնօրէնութիւն մը հաստատել։ Արիսդիտի փաշա, պատասխանելով Շիւքրի էֆ.ի այն դիտողութեան թէ իրաւագէտ խորհրդականներու համար սահմանուած վարկը չատ է, յայտարարեց որ մինչդեռ միւս նախարարութեանց իրաւագէտ խորհրդականները 4-5000 ղրուշ կը ստանան, իրենը 3000 կ'առնէ և փաստաբանն ալ 1200. Նախարարը յարեց թէ հիմա 1270 դատեր կան դատարաններուն առջեւ։ Նախարարին պահանջումով փաստաբանին տարեթոշակը 2000 ղրուշի բարձրարաւ. Տաղաւարեան էֆ. առաջարկեց ջնջել անասնաբոյժերու տեսչութիւնը, բայց չընդունուեցաւ։ Եմմացոյցին վրայ 15,000 ոսկի աւելցաւ երկրագործութեան վնասակար ճճիներու ջնջմանը համար. Նաեւ 20,000 ոսկի՝ Դասթէմունիի նահանգին մէջ շերամաբուծութիւնը և վարդի իւղի պատրաստութիւնը զարգացնելու համար։ Ժողովը մերժեց Էնկիւրիի երեսփոխան Թալաթ պէյի առաջարկութիւնը՝ Սանայի վարժարանին յատկացուած վարկը աւելցնելու, որպէս զի նահանգներէն ալ ուսանողներ ընդունուին։

Ատեանը ժամ 5ին փակուելով, 6ին վերստին բացուեցաւ։ Անտառներու, հանքերու և երկրագործութեան նախարարութեան եմմացոյցին վիճաբանութիւնը չարունակուելով ամբողջութեամբ ընդունուեցաւ։ Ապա ձեռք առնուեցաւ պատերազմական նախարարութեան եմմացոյցը։ Տեղեկաբեր Էմրուլլահ էֆ. բացատրութիւններ տուաւ նոյն եմմացոյցին ծրագրին նկատմամբ. ըսաւ թէ նախորդ տարուան հետ բաղդատելով ծախքերու 95 միլիոն ղրուշի յաւելում մը կայ։ Եմմացոյցին ընդհանուր գումարը ութ միլիոն ոսկի է, բայց աղքը պատրաստ է ամէն զոհողութիւն ընել բանակին համար։ Պատերազմական նախարարութեան պատուիրակ զօրավար Ֆէրիտ փաշա ըսաւ թէ հիմակուան եմմացոյցը 11 միլիոն ոսկիի պիտի բարձրանայ. նաև 507,000 ոսկի անհրաժեշտ է զանազան ծախքերու համար, վասն զի նաւահանգիստներու պաշտպանութեան, Բ. զօրաբանակին համար ձիերու գնման և ուրիշ անհրաժեշտ ծախքերու պէտք կայ։ Ֆէրիտ փաշա ըսաւ թէ պարէնի (Քոյին) դրութիւնը մինչեւ յառաջիկայ տարի չարունակուելէ յետոյ պիտի ջնջուի և անոր տեղ սպաներուն ամսաթոշակները պիտի աւելնան։ Զանազան վիճաբանութիւններ կատարուելէ ետքը պատերազմական նախարարութեան եմմացոյցին ամբողջութիւնը ընդունուեցաւ։ Ոստիկան-զինուորներու եմմացոյցը, որուն ծախքն է 126,308,342 ղրուշ ընդունուեցաւ։ Ժողովը յետոյ նկատողութեան առաւ ընկերակցութեանց կանոնագրին 17րդ յօդուածը. ընդունեց անոր ջնջումը և միւս յօդուածներն ալ նոյնութեամբ ընդունեց։ Ատեանը փակուեցաւ ժամ 10ին։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՌԱՒԻԶԷՆ շաբաթ օրուան թուականով կը հեռագրեն Թանինի թէ Ֆրանսայի նախարարապետ Պ. Պոլան Կրետէի խնդրոյն համար պիտի խորհրդակցի արտաքին գործոց նախարար Պ. Բիշոնի հետ։ Թալաթ պէյի ներքին գործոց նախարար անուանուիլը Բարիզի մէջ մեծ գոհունակութիւն պատճառած է։ Մանաւորապէս Թանինի լրագիրը այդ մասին գոհունակութիւն կը յայտնէ։

ԿՐԵՏԷԻ ԽՆԴԻՐԸ.— Կրետէէն առնուած լուրերու նայելով, կ'ըսէ Թանին, Կրետացիները օրէ օր կ'աւելցնեն իրենց բուռն և ճնշող ընթացքը իսլամ ժողովրդեան վրայ։ Մանաւանդ Բի հելլենական հիւպատոսին իրրեւ խառնվարար ձերբակալուելուն և Մակեդոնիայի մէջ իբրեւ թէ Ցոյներուն ենթարկուած խոշտանգումներուն զրոյցները Կրետացիները մեծապէս գրգռած են Իսլամներուն դէմ։ Կրետէի կառավարութիւնը չէ ուզեր զրկել յուլիս 10ի ետեւի օրը Օսմ. Մ. ու Ց. Քոմիտէին տեղւոյն ճիւղերուն կողմէ Կ. Պոլիս յղուած չնորհաւորական հեռագիրները։ Թանին այս լուրերը հաղորդելով կ'ըսէ.— «Այդ վիճակը եթէ շարունակէ, յայտնի է որ ցաւալի ու մեծ դէշութեան մը պատճառ կրնայ ըլլալ Կրետէի մէջ։ Հետեւաբար կառավարութիւնը չատ լաւ ըրած է Կրետէի խնդիրը ժամ առաջ վերջնականապէս կարգադրելու ձեռնարկելով։»

— Ցունաստանի Նախարարապետ Պ. Ռալի, պատասխանելով Բ. Դրան ծանուցագրին, զոր շաբաթ օրը ծանուցինք, յայտարարեր է որ Կրետէ իբրեւ ուանդ կը գտնուի պաշտպան չորս տէրութեանց ձեռքը, որով խնդիրը չի կրնար կարգադրուիլ Ցունաստանի կողմէ։ Ուրիշ լուրի մը նայելով Ցունաստան այսօր պիտի տայ իր պատասխանը և թէ հելլէն կառավարութիւնը ծանուցագիր մը տուած է բոլոր մեծ տէրութեանց։

—Պաշտպան չորս տէրութեանց դեսպանները, երէկ, Թարապիոյ մէջ գումարում մը ըրին։ Այսօր զատ զատ Բ. Դուռը երթալով Եպարքոսին ու արտաքին գործոց նախարարին պիտի հաղորդեն իրենց կառավարութեանց որոշումները՝ Բ. Դրան վերջին ծանուցագրին նկատմամբ։

—Ռուսիոյ դեսպանը, երէկ, Բ. Դուռը գնաց և նախարարաց Խորհուրդին գումարումէն առաջ, կէս ժամու չափ տեսակցեցաւ արտաքին գործոց նախարարին հետ։

—Սելանիկէն օգոստ. 5 թուականով հետեւեալը կը հեռագրեն Պերլիներ Թաղեպլաթի. «Մ. և Ց. Օսմ. Քոմիտէն, Սելանիկ գումարուած մթինկին մէջ, սահմանական ծրագիրը ընդունած է.— Պաշտպան տէրութեանց դիմում՝ դահլիճին կողմէ, որպէս զի հելլէն սպաներն ու պաշտօնեաները հեռացուցուին Կրետէէն. Նորէն օսմ. նամակադրոյները գործածել կղզիին նամակատանց մէջ. օսմ. դրօշ պարզել կղզիին մէջ. վաթսուն վայրզօրքով կղզին գրաւել։ Եթէ երրեք դահլիճը չընէ այդ բաները, իսկոյն հրաժարական տալով պէտք է քաշուի պաշտօնէ։ Այդ պարագային՝ Քոմիտէն բանակին յենլով՝ պէտք եղածը պիտի ընէ իր ուժով։

—Մահմուտ Շեվքէդ փաշա յայտարարեց գերման թերթի մը թղթակցին թէ օսմ. կառավարութիւնը ամէն միջոց ձեռք պիտի առնէ օսմ. շահերը պաշտպանելու այն պարագային երբ Կրետէի խնդրոյն մէջ իր շահերուն հակառակ ընթացքի մը հետեւուի։ Մահմուտ Շեվքէդ փաշա յարեց թէ օսմ. կառավարութիւնը աւարտած է բոլոր պատրաստութիւնները՝ ամէն պատահականութեանց դէմ։

—Սելանիկի մէջ, շաբաթ օրը, 70,000 հոգինոց միդինկ մը գումարուելով հայրենասիրական ճառեր արտասանուեր են. յայտարարուեր է որ ամէնէն ծայրայեղ միջոցները ձեռք պիտի առնուին՝ Կրետէի վրայ օսմ. վեհապետական իրաւունքները պահպանելու համար։ Տրուած որոշումները հեռագրուեր են Բ. Դրան, Օսմ. Խորհրդարանին, պաշտպան տէրութեանց և հելլէն կառավարութեան։

—Բ. Դուռը հասած պաշտօնական լուրերու նայելով, շաբաթ օրուընէ իվեր հելլենական դրօշը չի պարզուիր Կրետէի վրայ։

—Կ. Պոլսոյ Նաւահանգիստին բոլոր մաւոնահիները և նաւավարները թուրք լրագիրներու ուղղուած գրութեամբ մը կը ծանուցանեն բոլոր վաճառականներուն թէ Կրետէի խնդրոյն մէջ Ցունաստանի անիրաւ ընթացքէն վշտացած, որոշած են ութ օրէն «պոյքոդ» հրատարակել հելլենական դրօշ կրող բոլոր շոգենաւերու և նաւերու դէմ։

—Դամասկոսի մէջ ալ 15—20,000 հոգինոց միդինկ մը գումարուեր է Կրետէի մասին։ Պիլէճիկի ու Այտընի նահանգին զանազան մասերուն մէջ ալ միդինկներ գումարուած են։

—Տրապիզոնէն կը հեռագրեն Ազատամարտի թէ՝ Պէլէտիէի նախաձեռնութեամբ միդինկ մը գումարուած է բոլոքէլու համար Ցունաստանի հետ Կրետէի միացման դէմ և այս իմաստով հեռագիրներ ուղղուած են Մերակոյտին և Երեսփ. Ժողովին։ Նաւավարները «պոյքոդ» յայտարարած են հելլենական շոգենաւերուն և նաւերուն դէմ։

—Թասվիրի էֆքեար կ'ըսէ թէ Բ. Դրան վերջին ծանուցագիրը մեծ ազդեցութիւն գործեր և զարմանք պատճառեր է Աթէնքի մէջ։ Նախարարապետ Պ. Ռալիս ըսեր է թէ այդ տեսակ ծանուցագրի մը չէր սպասեր։

ՆԵՐՔԻՆ գործոց նոր նախարար Թալաթ պէյ, որուն պաշտօնը վաւերացաւ կայս. Իրատէով, վաղը Պ. Պոլիս կը ժամանէ Արեւելեան Հեղընթացով։ Լա Թիւրքի կ'ըսէ թէ Թալաթ պէյի անուանումը լաւատեսութիւն մը գործած է Անգլիոյ մէջ, ուր այդ պարագան իբրեւ պատասխան մը կը նկատուի Անգլիացիներուն անկեղծ զգացմանցը՝ օսմ կառավարութեան հանդէպ։

ՍԱՓԻՏ ՊԷՅ, պետական Խորհուրդին օրէնսդիր ճիւղին նախագահը, նախարարաց Խորհուրդին որոշմամբ անդամ կարգուեցաւ Լա Հէյի իրաւաբարական Մայոյն ատեանին, վախճանեալ Ռէֆիք պէյի տեղ։

ՆԻՇԱՆ ՄԷԼԻՔՍԷԹ, որ եղեռնագատ ատեանին կողմէ մէկ տարուան բանտարկութեան դատապարտուած էր՝ Սելոնիկի պոմպային դէպքին առթիւ ձերբակալուածները ձեռած ըլլալուն համար, իր պատիժը աւարտած ըլլալով, ազատ արձակուեցաւ։

ՍՈՒԼԹԱՆԸ, շաբաթ օրը, իր ներկայութեանը ընդունեց Եպարքոսը և Դպրի Ահմէտ Մուխթար փաշան։

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ.—Լա Թիւրքի զրոյց մը կը յիշէ թէ Խորհրդարանին նստաշրջանը տասը օր եւս պիտի երկարի, որպէս զի Մերակոյտը ժամանակ ունենայ եմմացոյցը քննարկելու։

ՊԱՇՏԱՊՄԱՆ ՎԻՃԱԿԸ.— Կայս. Իրատէ մը վաւերացուց այն որոշումը, որով պաշարման վիճակը պիտի շարունակէ մինչեւ 1327 մարտ (1911)։

ՊՈՒԼԳԱՐ կառավարութիւնը խիստ հսկողութեան ենթարկեր է Պուլկարիա գտնուող թուրք յեղափոխականները. եթէ հանրային բարեկարգութեան դէմ ամենափոքր ընթացքի մը հետեւին, պիտի վտարուին։

ՍԿԻՈՒՏԱՐԻ կառավարիչ կարգուեցաւ Տէպրէի կառավարիչ դեր-գնդապետ Ցայիզ պէյ, փոխանակ Ճէմալ պէյի, որ Ատանայի կուսակալի փոխանորդ անուանուած է։

ՕՍՄ. Մ. ՈՒ Ց. ՔՈՄԻԹԷԻՆ որոշեց նորէն հրատարակել Շուրայի Իւմմէդը։

ԱԶԳ. ՎԻՃԱԿԱԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Սեղանաւորներու մարմին մը Բ. Դուռնէն արտօնութիւն խնդրեց ազգ. վիճակահանութիւն մը կազմակերպելու համար, բաժին մըն ալ կառավարութեան յատկացընելով։

ԱՏԱՆԱՅԻ նոր կուսակալի փոխանորդ Ճէմալ պէյ, վաղը կամ միւս օրը, իր պաշտօնատեղին պիտի ուղեւորի։

ԴԵՐԱԿՈՇՏԸ որոշեց կառավարութեան հաղորդել Խալիլ Համատա փաշայի ծրագիրը՝ Կ. Պոլսոյ մէջ էլեկտրական լոյսի ու հեռաձայնի մենաշնորհները քաղաքապետութեան տրուելով ընկերութեանց կողմէ չահագործուելու համար։

ՊՈՅԱՆԱՅԻ ԴԻՊԴԸ. — Պոյանայի (Շքոտարայի նահանգ) առջև գտնուող իտալական Սօլանքա շոգենաւին վրայ հրազէն պարպած են քանի մը արնավուռներ, հոն ծառայող իրենց քանի մը հայրենակիցներէն վրէժ լուծելու համար։ Շոգենաւէն պատասխանած են այդ հրացանաձգութեան։ Երեք նաւասի սպաննուած են։ Իտալական դրօշը չէ նախատուած։ Իտալիոյ արտաքին գործոց նախարարին խորհրդականը այս մասին հեռագիր մը ուղղած է Զէթինէէի իտալական դեսպանին։ Բ. Դուռը Շքոտարայի կուսակալութենէն տեղեկութիւն ուղեց այդ միջադէպին վրայ։

«ԵՒՆԻ ԿԱԶԷԹԱ» ԴԱԴԱՐԱՆԸ.—Պատերազմական Ատանին տեղեկագրին վրայ՝ Եենի Կազէթա երէկուընէ սկսեալ անպայման դադարման դատապարտուեցաւ՝ ատենէ մը ի վեր հանրային կարծիքը պաշարման վիճակին դէմ գրած ու մտքերը վրդովող և գրգռող հրատարակութիւններ ըրած ըլլալուն համար, եւրոպական ամենաբնութագրական ընթացքէն վշտացած, որոշած են ութ օրէն «պոյքոդ» հրատարակել հելլենական դրօշ կրող բոլոր շոգենաւերու և նաւերու դէմ։

—Դամասկոսի մէջ ալ 15—20,000 հոգինոց միդինկ մը գումարուեր է Կրետէի մասին։ Պիլէճիկի ու Այտընի նահանգին զանազան մասերուն մէջ ալ միդինկներ գումարուած են։

—Տրապիզոնէն կը հեռագրեն Ազատամարտի թէ՝ Պէլէտիէի նախաձեռնութեամբ միդինկ մը գումարուած է բոլոքելու համար Ցունաստանի հետ Կրետէի միացման դէմ և այս իմաստով հեռագիրներ ուղղուած են Մերակոյտին և Երեսփ. Ժողովին։ Նաւավարները «պոյքոդ» յայտարարած են հելլենական շոգենաւերուն և նաւերուն դէմ։

—Թասվիրի էֆքեար կ'ըսէ թէ Բ. Դրան վերջին ծանուցագիրը մեծ ազդեցութիւն գործեր և զարմանք պատճառեր է Աթէնքի մէջ։ Նախարարապետ Պ. Ռալիս ըսեր է թէ այդ տեսակ ծանուցագրի մը չէր սպասեր։

ՆԵՐՔԻՆ գործոց նոր նախարար Թալաթ պէյ, որուն պաշտօնը վաւերացաւ կայս. Իրատէով, վաղը Պ. Պոլիս կը ժամանէ Արեւելեան Հեղընթացով։ Լա Թիւրքի կ'ըսէ թէ Թալաթ պէյի անուանումը լաւատեսութիւն մը գործած է Անգլիոյ մէջ, ուր այդ պարագան իբրեւ պատասխան մը կը նկատուի Անգլիացիներուն անկեղծ զգացմանցը՝ օսմ կառավարութեան հանդէպ։

ՍԱՓԻՏ ՊԷՅ, պետական Խորհուրդին օրէնսդիր ճիւղին նախագահը, նախարաբաց Խորհուրդին որոշմամբ անդամ կարգուեցաւ Լա Հէյի իրաւաբարական Մայոյն ատեանին, վախճանեալ Ռէֆիք պէյի տեղ։

ՆԻՇԱՆ ՄԷԼԻՔՍԷԹ, որ եղեռնագատ ատեանին կողմէ մէկ տարուան բանտարկութեան դատապարտուած էր՝ Սելոնիկի պոմպային դէպքին առթիւ ձերբակալուածները ձեռած ըլլալուն համար, իր պատիժը աւարտած ըլլալով, ազատ արձակուեցաւ։

ՍՈՒԼԹԱՆԸ, շաբաթ օրը, իր ներկայութեանը ընդունեց Եպարքոսը և Դպրի Ահմէտ Մուխթար փաշան։

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ.—Լա Թիւրքի զրոյց մը կը յիշէ թէ Խորհրդարանին նստաշրջանը տասը օր եւս պիտի երկարի, որպէս զի Մերակոյտը ժամանակ ունենայ եմմացոյցը քննարկելու։

ՊԱՇՏԱՊՄԱՆ ՎԻՃԱԿԸ.— Կայս. Իրատէ մը վաւերացուց այն որոշումը, որով պաշարման վիճակը պիտի շարունակէ մինչեւ 1327 մարտ (1911)։

ՊՈՒԼԳԱՐ կառավարութիւնը խիստ հսկողութեան ենթարկեր է Պուլկարիա գտնուող թուրք յեղափոխականները. եթէ հանրային բարեկարգութեան դէմ ամենափոքր ընթացքի մը հետեւին, պիտի վտարուին։

ՍԿԻՈՒՏԱՐԻ կառավարիչ կարգուեցաւ Տէպրէի կառավարիչ դեր-գնդապետ Ցայիզ պէյ, փոխանակ Ճէմալ պէյի, որ Ատանայի կուսակալի փոխանորդ անուանուած է։

ՕՍՄ. Մ. ՈՒ Ց. ՔՈՄԻԹԷԻՆ որոշեց նորէն հրատարակել Շուրայի Իւմմէդը։

ԱԶԳ. ՎԻՃԱԿԱԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Սեղանաւորներու մարմին մը Բ. Դուռնէն արտօնութիւն խնդրեց ազգ. վիճակահանութիւն մը կազմակերպելու համար, բաժին մըն ալ կառավարութեան յատկացընելով։

ԱՏԱՆԱՅԻ նոր կուսակալի փոխանորդ Ճէմալ պէյ, վաղը կամ միւս օրը, իր պաշտօնատեղին պիտի ուղեւորի։

ԴԵՐԱԿՈՇՏԸ որոշեց կառավարութեան հաղորդել Խալիլ Համատա փաշայի ծրագիրը՝ Կ. Պոլսոյ մէջ էլեկտրական լոյսի ու հեռաձայնի մենաշնորհները քաղաքապետութեան տրուելով ընկերութեանց կողմէ չահագործուելու համար։

ՊՈՅԱՆԱՅԻ ԴԻՊԴԸ. — Պոյանայի (Շքոտարայի նահանգ) առջև գտնուող իտալական Սօլանքա շոգենաւին վրայ հրազէն պարպած են քանի մը արնավուռներ, հոն ծառայող իրենց քանի մը հայրենակիցներէն վրէժ լուծելու համար։ Շոգենաւէն պատասխանած են այդ հրացանաձգութեան։ Երեք նաւասի սպաննուած են։ Իտալական դրօշը չէ նախատուած։ Իտալիոյ արտաքին գործոց նախարարին խորհրդականը այս մասին հեռագիր մը ուղղած է Զէթինէէի իտալական դեսպանին։ Բ. Դուռը Շքոտարայի կուսակալութենէն տեղեկութիւն ուղեց այդ միջադէպին վրայ։

«ԵՒՆԻ ԿԱԶԷԹԱ» ԴԱԴԱՐԱՆԸ.—Պատերազմական Ատանին տեղեկագրին վրայ՝ Եենի Կազէթա երէկուընէ սկսեալ անպայման դադարման դատապարտուեցաւ՝ ատենէ մը ի վեր հանրային կարծիքը պաշարման վիճակին դէմ գրած ու մտքերը վրդովող և գրգռող հրատարակութիւններ ըրած ըլլալուն համար, եւրո-

պական թերթերէ առայօդ յուներ արտա-
ապելով, թէեւ հերքումի ձեւին տակ։

ՇԸՄԻՏԶԸՐԻ ԻՒՆԻՎԷՐՍԷԼ վաճա-
ռական կողմէ կազմակերպուած վիճա-
կահանութիւնը յուլիս ամսոյ վերջը քաշ-
ուած ըլլալով՝ հետեւեալ թիւերը չհան-
են. Ա. Պարգեւ՝ թիւ 193 (400 ղրուշի
ապրանք՝ Ասաֆ պէյ), Բ. պարգեւ՝ թիւ
322 (200 ղրուշի ապրանք՝ Պ. Անաստա-
սիատիս), Գ. պարգեւ՝ թիւ 364 (100
ղրուշի ապրանք՝ Պ. Յոթիատիս)։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

Ա.ԶԱՆ ԿԱՐԴԻՊԵՆԵՐ

—Հայերը անկատողական են, ըսեր է Օսմ. Խորհրդարանին առենապետ Ահմէտ Բիզա պէյ՝ յարգելի Հայու մը, որ այցելութեան գացած էր իրեն այս օրերս։

Ու երբ այցելուն զարմանքի աչուըներ բացեր ու հարցական նշանի ձեւ մը տուեր է իր բերնին, Մեսվերեթի նախկին պահպանողական խմբագրապետը աւելցուցեր է.

—Որովհետեւ Բարիզի Քոնկրէսին մէջ բացէ ի բաց յայտարարեցին թէ իրենք, Հայերը, ինքնավարութիւն (օթօնոմի) կ'ուզեն։

Բնականաբար այն յարգելի Հայը, որուն կը նեռուի այս պատմական փաստը, չանթահար կը մնայ։ Ի՞նչ ըսէ, ի՞նչ պատասխանէ, ի՞նչ առարկէ։ Բարիզի Քոնկրէսին մէջ, 1908ի սկիզբը, հայ քոնկրէսիստները հայկական ինքնօրինութիւն ուզեր են, ըստղն ալ երիտասարդ-թուրք կուսակցութեան պարագլուխներէն մէկը Ահմէտ Բիզա պէյն է։ Սա՞ւ կը զրուցէ։

Զէ. չիտակ է Ահմէտ Բիզա պէյի յայտարարութիւնը։ Բարիզի Քոնկրէսին մէջ հայ յեղափոխական կուսակցութեանց ներկայացուցիչները յստակօրէն սեղանին վրայ դրին իրենց պայմանը, որ էր հայկական տեղային (ոչ հողային) ինքնօրինութիւն, ապակեդրոնացման դրութեան պէս բան մը, որ ո՛չ միայն չէր վնասեր օսմ. կայսրութեան հողային ամբողջութեան, այլ և երկրին կարեւորագոյն մէկ մասին յառաջդիմութեանը և զարգացմանը ահագին զարկ մը կուտար։ Բնականաբար մեր թուրք բարեկամները սգի ի բուն ընդդիմացան Հայոց այս բաղձանքին և խնդիրը մնաց առկախ, մինչեւ որ Օսմ. Սահմանադրութիւնը հաստատուելով, հայ յեղափոխական կուսակցութիւնները նոր բէժիմին հետ իրենց նոր ծրագիրները պարզեցին, որոնք իրենց մէջ ոչ միայն ո և է անկատողական սգի չեն պահեր, այլ և նախապէս առաջարկուած տեղային ինքնօրինութեան նպատակէն ալ վաղ կ'անցնին։ Ժամանակի ընթացքին մէջ, հայ յեղ. մեծ ու պզտիկ կուսակցութիւնները de facto ապացուցին իրենց յայտարարութեանց անկեղծութիւնը, սահմանադրական բէժիմին հղօրագոյն զօրավիգները հանդիսանալով և բէաքիօնէրական չարժումներու միջոցին իրենց գործնական աջակցութիւնը առաջարկելով Օսմ. Բոմիթէին։ Մէկ տարիէ ի վեր արուած խոստման դէմ ոչ մէկ դրժում, ոչ մէկ դաւաճանութիւն։ Անցեալ յուլիս 10ի մեծ դէպքը եկած էր վարագոյր մը ըլլալ առջի դէպքերուն առջեւ, բանալով բոլորովին նոր շրջան մը, ուր անհրաժեշտ փոփոխութիւններու կ'ենթարկուէին նախապէս գծուած որոշումներ, ծրագրուած նպատակներ։ Ներկայ բէժիմին տակ, անոր ապահովութեանը և տեւականութեանը մեծագոյն ազդակներէն մէկը ցեղերուն և զեկավարող ուժերուն միջեւ փոխադարձ վստահութեան և անկեղծութեան զգացումը պիտի ըլլար անպայման։ Ասիկա պակսեցաւ անոր համար որ «տիրող տարր»ին ամէնէն տիրող դէմքերը, ինչպէս օրինակի համար Ահմէտ Բիզա պէյ, անվստահութեան և կասկածի անուղղայ և անդրդուելի հոսանքներ եղան և երբեք չուզեցին մոռնալ հինը, նախ քան սահմանադրութեան եղելութիւնները։ Անոզոք յիշողութեան տէր այդ մարդիկը կը մոռնան սակայն թէ հին չրջանին իրենց ընթացքը չատ աւելի եպերելի կողմեր ունեցած է քան զոր իրենք կը կարծեն տեսնալ Հայոց վրայ՝ արտայայտուած բաղձանքի մը առթիւ, որ ամէն կերպով կ'արդարանար երբ իրերը տակաւին այս կերպարանքը չէին ստացած։ Մենք մոռցած ենք սակայն թէ Մեսվերեթի նախկին խմբագրապետը յայտնի հակայեղափոխական մըն էր, չեմ կուսակից մըն էր հայկական կոտորածներուն ու, ատեն ատեն, պաշտպանն էր նաեւ կարմիր Սուլթանին։ Ասոնք մենք մոռցանք — հակառակ անոր որ մոռցուելիք բաներ չէին— , բայց ահա Ահմէտ Բիզա պէյ — օտունում — կ'ըսէ և Բարիզի Քոնկրէսին մէջ հայկական առաջարկին մղձաւանջէն չի կրնար ըլլալ ազատել և «Հայերը անկատողական են» կը յայտարարէ մինչեւ այս վայրկեանս։

Ասիկա ոչ միայն ողբալի բան է, այլ և մանաւանդ պժգալի բան է։

—Անկատողական չե՞նք, կը պատասխանէ ազգովին, մէկ մարդու պէս։

—Անկատողակա՛ն էք, անպատճառ անկատողական էք, կը պոռան մեզի։

Իսլամ ղեկավարող ուժերուն այս հաւատքը բնականաբար կը տարածուի վերէն վար՝ ամբոխին մէկ ծայրէն մինչեւ միւսը, խուժանին ալեծուփ ալիքներուն մէջ։ Դուցէ Ատանայի դիակնալից խորխորատը բացուած չըլլար եթէ Ահմէտ Բիզա և իրենպէսները, նախ իրենք վրատառութեամբ և հաւատքով լեցուած դէպ ի Հայոց անկեղծութիւնը, նոյն զգացումները ներշնչէին նաեւ իսլամ ամբոխին, որպէս զի ան մոլեգնոտ և արիւնարբու խուժանի մը չփոխուէր։ Կը տեսնա՞ք Ատանայի առամին բուն պատասխանատուութիւնը հեռուէ հեռու ո՛ւր կ'երթայ կը յանգի։ Ցեղային փոխադարձ անվստահութիւնը այս երկրին հիմերը կրծող քանդող ահռելի ու դժոխային ուժին է։ Ասիկա ջնջելու համար կարծես թէ գեր ի վեր ուժեր հարկաւոր են։ Ո՞ւր գտնալ ատոնք։

Եթէ ոչ-իսլամ տարրին անպայմանօրէն անկեղծ յայտարարութիւններուն հաւատք չընծայուիր, հապա վերջապէս ո՞ր բանն է ան որ վստահութեան կ'արժանանայ այս երկրին մէջ. խուժանը, որ նեղ պարագաներու մէջ կը հանի իր սոսրայուն ու եաթաղանովը և կը ջարդէ ոչ միայն խաղաղ, անմեղ, գործունեայ քաղաքացիներ, այլ և հազակոր կը հանէ այս երկրին վարին ու պատիւը աշխարհի առջեւ։

Բայց ինչ և իցէ. այս անգամ ալ կը մոռնանք, քանի որ ահա Նախարարաց Խորհուրդին մէկ որոշումը կուգայ պատասխանպէս յայտարարել թէ Հայերը անկատողական ձգտում չունին և մանաւորապէս Ատանայի առամին մէջ զերծ են ո և է պատասխանատուութենէ։ Լաւագոյն չէ՞ր ըլլար սակայն եթէ իսլամ ըղեղներու մէջէն արմատականպէս ընկուէր հեռանար այդ ազէտալի նախապաշարումը։

ԵՐՈՒԽԱՆ

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ԵՒ Ա.ՏԱՆԱՅԻ ԽՆԴԻՐԸ.—Նախարարաց Խորհուրդը իր երէկի նիստին մէջ նկատողութեան առաւ նախարարաց մասնախումբին պատրաստած տեղեկագիրը որ մանրամասնօրէն թուելով Հայ ազգին անկեղծութեան նկատմամբ կառավարութեան ունեցած հաւատքն ու վստահութիւնը, բացարձակապէս կը յայտարարէ թէ Հայերը բնա՛ւ պատասխանատու չեն Ատանայի ազէտին մէջ, թէ անոնք երբեք անկատողական գաղափարի չեն ծառայած ո՛չ գործով և ոչ ալ խօսքով։ Այս յայտարարութիւնը ընդունելով, որոշուեցաւ բոլոր թերթերուն մէջ հրատարակել տալ պաշտօնապէս, ինչպէս նաեւ բոլոր գաւառական իշխանութեանց հեռագրով հաղորդել, որպէս զի ամէն տեղ հրապարակաւ կարդացուելով ժողովուրդը հասկնայ Հայոց անմեղութիւնը։

Ա.ՏԱՆԱՅԻ Հայեր անցեալները գումարում մը ընելով Գանիրէի Պուլագ թաղը, մէյ մէկ հեռագիր ուղղած են Նպարքոսին, Երեսփ. Ժողովին և Օսմ. Բոմիթէին։ Մէկ տարիէ ի վեր արուած խոստման դէմ ոչ մէկ դրժում, ոչ մէկ դաւաճանութիւն։ Անցեալ յուլիս 10ի մեծ դէպքը եկած էր վարագոյր մը ըլլալ առջի դէպքերուն առջեւ, բանալով բոլորովին նոր շրջան մը, ուր անհրաժեշտ փոփոխութիւններու կ'ենթարկուէին նախապէս գծուած որոշումներ, ծրագրուած նպատակներ։ Ներկայ բէժիմին տակ, անոր ապահովութեանը և տեւականութեանը մեծագոյն ազդակներէն մէկը ցեղերուն և զեկավարող ուժերուն միջեւ փոխադարձ վստահութեան և անկեղծութեան զգացումը պիտի ըլլար անպայման։ Ասիկա պակսեցաւ անոր համար որ «տիրող տարր»ին ամէնէն տիրող դէմքերը, ինչպէս օրինակի համար Ահմէտ Բիզա պէյ, անվստահութեան և կասկածի անուղղայ և անդրդուելի հոսանքներ եղան և երբեք չուզեցին մոռնալ հինը, նախ քան սահմանադրութեան եղելութիւնները։ Անոզոք յիշողութեան տէր այդ մարդիկը կը մոռնան սակայն թէ հին չրջանին իրենց ընթացքը չատ աւելի եպերելի կողմեր ունեցած է քան զոր իրենք կը կարծեն տեսնալ Հայոց վրայ՝ արտայայտուած բաղձանքի մը առթիւ, որ ամէն կերպով կ'արդարանար երբ իրերը տակաւին այս կերպարանքը չէին ստացած։ Մենք մոռցած ենք սակայն թէ Մեսվերեթի նախկին խմբագրապետը յայտնի հակայեղափոխական մըն էր, չեմ կուսակից մըն էր հայկական կոտորածներուն ու, ատեն ատեն, պաշտպանն էր նաեւ կարմիր Սուլթանին։ Ասոնք մենք մոռցանք — հակառակ անոր որ մոռցուելիք բաներ չէին— , բայց ահա Ահմէտ Բիզա պէյ — օտունում — կ'ըսէ և Բարիզի Քոնկրէսին մէջ հայկական առաջարկին մղձաւանջէն չի կրնար ըլլալ ազատել և «Հայերը անկատողական են» կը յայտարարէ մինչեւ այս վայրկեանս։

Ասիկա ոչ միայն ողբալի բան է, այլ և մանաւանդ պժգալի բան է։

բարապանները այս երկու պաշտօնատուներուն գործերը մէկ կը տեսնեն։ Եթէ որոշուած բաժանումը տեղի ունենայ, այն ատեն փոխանորդարանի համար զատ քարտուղարներ ու բարապաններ պահել պէտք պիտի ըլլայ, ուրկէ Պատրիարքարանի պիւտճէն անհարկի կերպով պիտի ծանրաբեռնուի։ Տնտես. Խորհուրդի կարծիքն ու ծրագիրը այն էր որ Երրորդութեան եկեղեցիի մանկապարտէզը տեղափոխելով, Փոխանորդարանն ալ Պատրիարքարանի հետ հոն փոխադրուէր։ Բատմոզ, ամենէն նպատակայարմարը Պատրիարքարան և Փոխանորդարան Ղալաթիոյ եկեղեցիին շրջաբակին մէջ փոխադրելն է, կեղր. վարժարանն ալ Բերա տանելով։ Ղալաթիա կեդրոն տեղ մը ըլլալով, մայրաքաղաքիս ամէն կողմերէն Պատրիարքարան եկողներուն ալ հաւասարապէս դիւրութիւն կ'ընծայէ։ Խառն ժողովի այս որոշումը անշուշտ Ազգ. ժողովին հաւանութեանն ալ պիտի ենթարկուի և եթէ արգելիչ պատճառներ չգտնուին, վերջնական հաստատութիւնը պիտի ստանայ։

ՋԱԲԸ ՆԵՐՈՒՄ ԿԸ ՇՆՈՐՀԷ.—Լոնտոնի անգլիական թերթերէն կը տեղեկանանք թէ Զաբը Սթանֆսարս գրօսանաւին մէջ, ի ներկայութեան Լուսարտ թագաւորին, ստորագրած է հրովարտակ մը, որով ներում կը շնորհէ Ռուսիոյ քաղաքական յանցաւորներուն։

Ծ. Խ. Կը մաղթենք որ այս լուրը շուտով իրականանայ և Ռուսիոյ բանտերուն խորը հեծող հազարաւոր անմեղներ որոնց մէջ Հայերը ստուար թիւ մը կը կազմեն, վերջնապէս ազատ արձակուին։

ԴԱՏԱԿԱՆ գործոց նախարարութիւնը մօտերս խորհրդարանին օրինագիծ մը պիտի ներկայացնէ որուն համեմատ Ատանայի վճռականները, որոնց բոլոր գոյքն ու հարստութիւնը փճացած է վերջին աղէտէն, իբրեւ մնանկ չպիտի նկատուին և անոնց գիւրութիւններ պիտի ընծայուին, որպէս զի fonfonrsաթոյին համաձայն, օրինական պայմաններու մէջ կարենան շարունակել իրենց գործը։

ՂԵՒՈՆԴ ՎԸՐԴ. ՄԱԳԴԱՍԻՏԵԱՆԻ հռչակաւոր նամակին բնագիրը՝ Երուսաղէմէն յատկապէս հաղորդուած է Ազգ. կեդր. Վարչութեան, որ ուրբաթ առաւր ժողովին մէջ՝ խորհրդակցութիւն մը կատարելով, որոշած է՝ յառաջիկայ նիստին մէջ նկատողութեան առնել զայն, արդէն կարգուած վարչական յանձնաժողովին կողմանէ։

ՊԼՕՇԻՒՐՏԻԼԻՒ եկեղեցիին մէջ երէկ Տ. Գաբրիել եպիսկ. Ճեվահիրճեան կիսատարկաւագութեան հինգ աստիճաններ տուաւ բնիկ Գանտիլլիցի Պ. Լեւոն Փափազեանի, որ Ռումանիոյ Ռօման քաղաքէն վերջերս մայրաքաղաքս եկած էր։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ յուլիս 16 թիւով հետեւեալը կը գրեն.— Գարեգին վրդ. զարնուելէ յետոյ մինչեւ մօտը գտնուած դեղարան մը կ'երթայ, ուր հոգին կ'աւանդէ։ Գիշերուան ժամը 6ին Յովհաննէս էֆ. Գրիգորեան և Մանավեան սարկաւագը կը ձերբակալուին, բայց յետոյ ազատ կ'արձակուին, որովհետեւ ոճրագործը հարցաքննութեան մէջ յայտարարած է թէ զինքը ո՛չ ոք թելադրած է, որովհետեւ ոչ մէկ ծանօթ ունի և արդէն նոյն օրը Դամասկոսէն եկած է յատկապէս քրիստոնեաները ջարդելու համար և դեռ չատերը պիտի սպաննէր, եթէ չբռնուէր։ Տեղւոյն հաշուեհոյս վարդապետները կը ջանան պատասխանատուութիւնը Պոլսոյ երուսաղէմական վարդապետներու և անոնց համակիրներու թելադրութեան վերագրել։ Սակայն իրենց բոլոր ջանքերը ի զո՛ւր են, որովհետեւ ճշմարտութիւնը յայտնուած և ոճիրը բնա՛ւ ո և է կուսակցութեան կամ անձի դրդումով չըլլալը յայտնուած է։ Ցուլիս 16ին կատարուած են օծումը և թաղումը, որովհետեւ մարմինը սկսած էր հոտիլ։

Ս. ՊԱՏԱՐԱԳԸ շաբաթ օր Քաղ. Ժողովի ատենապետ Դարաեան և անդամներէն Շահրիկեան էֆ.ներու հետ դարձեալ Բ. Դուռ երթալով տեսակցեցաւ Հիւսէյին Հիլմի փաշայի հետ և կրկնելով իր նախորդ պահանջումները, յանուն Հայ Ազգին խնդրեց որ կառավարութեան տալիք պաշտօնական հերքումը՝ Ատանայի ջարդին մէջ Հայերուն անպատասխանատուութեան և անկատողական գաղափարներ չունենալու մասին՝ փութացուի, կ'ըսէ Ժամանակ։

*** Ն. Սրբազնութիւն շաբաթ օր Ազգ. Հիւանդանոց այցելեց։

ԱՒԵՏԻՍ ՍԻՍԼԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻՆ.— Այսօրուան բոսֆոր հասած Լուսաբեր-Արեւի մէջ կը կարդանք հետեւեալ հեռագիրը.— Մանսուրա, 30 յուլիս.— «Միսկեան Աւետիս և տղան հոս Հայերու կողմէ ծեծուեցան, Հայերու, Յոյներու և Շամցիներու կողմէ խայտառակուեցան և կառավարութեան կողմէ արտաքսուեցան։»

—Կ'ըսուի թէ այս լրտեսը իր տղուն հետ ապատանած է Ռատոս կղզին։

ԱՏԱՆԱՅԻ ԱՂԷՏԻՆ ՎՐԱՅ

ԵՐԿՈՒ ՎԱՒԵՐԱԹՈՒՂԹ

(Շար. տաբաթի թիւեն)

Նոյնպէս վճռական հրամաններ չէ տուած՝ ձերբակալել տալու համար Արաբ Մահմատը, որ Հայ մը սպաննած ըլլալուն համար տճրագործութեամբ դատապարտուած էր, յոռի անցեալ մը ունէր և Ատանայի բանտէն փախած էր և որ վերջերս Տարսոնի մէջ ձերբակալուած է։ Ճիվատ պէյ նաեւ Իսլամներու յուզումը աւելցուցած է, ձերբակալել չտալով Յովհաննէս անուն մէկը, որ Թօսպաղը թաղին մէջ և իր ընակարանին առջեւ ինքնապաշտպանութեան համար երկու Իսլամ երիտասարդներ վիրաւորած և վիրաւորեալներէն մէկին ալ մեռած է։ Պաշտօնական գործողութեան չէ ձեռնարկած նաեւ Իքիցալ լրագրի խմբագիր Իհսան Ֆիքրի էֆ.ի մասին, որ մարտ 31ի, Գշ. օրը, ինչպէս կը հասկցուի, վրդովիչ և գրգռիչ ճառ մը արտասանած է։ Ինչպէս արդէն իր պաշտպանողականին մէջ ճիվատ պէյ յայտնած է, երբ անհիմն զրոյցներ մը տարածուած է թէ այգիներու մէջ Հայերը երկու կին և երկու այր Իսլամներ սպաննած են, անշուշտ տիրող յուզումը աւելցնելու համար, գլեթ մոնիտիկներու միջոցաւ հերքած չէ այս անհիմն զրոյցները, մանաւանդ որ այն ատեն Ատանայի ոստիկանութեան տնօրէն և այժմ քաղաքապետութեան նախագահ Գասարի պէյ այս անհիմն զրոյցները հրապարակ հանելուն համար քանի մը հոգի ձերբակալած և ամբոխը զանոնք հետ առած է ոստիկաններուն ձեռքէն։ Երբ Գասարի պէյ կուսակալ ճիվատ պէյի յայտնած է թէ կառավարութեան իշխանութիւնն ու պատիւը պահպանել հարկ է, ճիվատ պէյ կարեւորութիւն չէ տուած այս արդարացի դիտողութեանց։ Ատանայի պատժական Վերաքննիչ Ատեանի նախագահ Շաքիր էֆ.ի տուած գրաւոր պատասխանէն ալ յայտնի կ'երլայ որ, քանի մը հոգեւոր պետեր գիշեր ատեն կուսակալին բնակարանը երթալով Իսլամներու մէջ տիրող գրգռութիւնը ծանրակշիռ նկատելով կառավարութեան պաշտպանութիւնը խնդրած են, տուպարկելով որ այս մասին ազդեցիկ ու լուրջ միջոցներ ձեռք առնուին։ Ճիվատ պէյ պատասխանած է թէ հարկ եղած միջոցները տնօրինած է, բայց ո և է միջոց չտնօրինեցէք զատ, արգելք եղած է որ Դշ.էն Դշ. լուսնալու գիշերը Իսլամներու խուռն ամբոխ մը կառավարական պաշտօնատեղին երթայ։ Չերբակալած չէ նաեւ սպանիչները Լուսթիկ անուն Հայուն, որ կառավարութեան պաշտօնատեղիին մօտերը սպաննուած է։ Կարեւորութիւն չէ տուած որ այս վիճակը յաջորդ նշ. օրուան համար գէշ յառաջման մը կազմէ։ Անփոյթ գտնուած է նաեւ որ Դշ. առաւ. իրմէ զատ, կառավարութեան քաղաքային, դատական, ելմտական, և այլ բոլոր մեծ ու պզտիկ պաշտօնեաները փաթթոց կապուն իրենց գլուխը։ (Շար.)

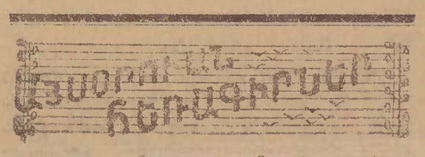

ԲԱՍՐԻԶ, 8 օգոստ.—Բրէնսվէլ կ'ըսէ թէ պաշտպան տէրութեանց դանդիճները չատ ազդու ծանուցագիր մը տուած են հելլէն կառավարութեան, և կ. Պոլսոյ իրենց ներկայացուցիչներուն պաշտօն յանձնած են օսմ. կառավարութեան հաղորդելու իրենց հայեացքները, որոնք նըպատակ ունին արգիլելու ո և է զինեալ վէճ։

ԱԹԷՆՔ.— Օսմ. դեսպան Նապի պէյ երէկ Բ. Դրան ծանուցագիրը յանձնեց հելլէն կառավարութեան, պահանջելով որ պատշաճ պայմանաժամի մը մէջ պատասխան մը տրուի. հակառակ պարագային՝ դեսպանը պիտի մեկնի։ Հելլէն կառավարութիւնը որոշած է փութով պատասխանել։

ՊԵԼԳՐԱԴ.—Սերպիական Մէրար և Վասիլեէվաք գիւղերուն վրայ Ալպանիացիներուն ըրած յարձակումին ատեն երեք սերպ գիւղացիներ սպաննուած ու երեք հատ ալ վիրաւորուած են։ Զորս Ալպանիացիներ սերպիական հողին վրայ մեռեալ գտնուած են։ Սերպիական լրագիրներու ըսածին նայելով, սերպ կառավարութիւնը Բ. Դրան մօտ բողոքած և իր տահմանագլուխը ամրացուցած է։

ԼՈՆՏՈՆ.— Թղթատարական նախարար Սըր Հէնրի Պապինկթըն Սմիթ նախագահ անուանուած է օսմ. ազգ. Պանքայի վարչական Խորհուրդին, որ հիմնուելու վրայ է։ Նախագահը սեպտ.ին կ. Պոլիս պիտի գայ։

ՍՕՖԻԱ.—Ռատօմիր-Բէօսթէնտիլ երկաթուղիի գծին ճիւղը, 54 քիլօմէթր երկայնութեամբ, որ մաս կը կազմէ դէպի սահմանագլուխ երկարձգուող և չինուելու վրայ եղող գիծին, Պուլկարներու յանձնուեցաւ չահագործելու համար։ Մեկնող առաջին կառախումբին մէջ նախարարները կային։

ԼՈՆՏՈՆ.— Չինու և Ճարոնի միջեւ կատարուած բանակցութիւնները Մանչուրիոյ մասին՝ սուր հանգամանք մը ստացած են, և կը վախցուի թէ վերջնական խզում մը առաջ գայ։ Կը ծանուցուի որ Ճարոն վերջնագիր մը պիտի ղրկէ Չինու։

ԵՈՐՕՀԱՄԱՍ.— Կը հաւաստուի թէ Ճարոն այսօր վերջնագիր մը պիտի ղրկէ Չինու։ Կացութիւնը չատ ծանր է։

ԹՈՐԻՕ.—Ճարոնի կողմէ Չինու տրրուած ծանուցագիրը վերջնագիր չէ, բայց այդ ծանուցագրին մէջ ըսուած է որ Ճարոն որոշած է Անթունկ-Մուքտէնի երկաթուղիի չինութեան ձեռնարկել, առանց կարեւորութիւն ընծայելու չինական իշխանութեանց։

ԹԻՖԼԻՍ.— Զըլլ-իւս-Սուլթան հոս հասաւ։ Պատերազմական Ատեանը, որ վերջերս չորս հոգի մահուան դատապարտած էր, լուծուեցաւ։ Այսուհետեւ քաղաքական ոճիրները պիտի դատուին սովորական դատարաններու կողմէ։

ՊԷԼ.— Զարը և Վիլհէլմ կայսրը այցելութիւն փոխանակեցին իրենց զբօսանաւերուն մէջ։ Տեսակցութիւնը անձնական հանգամանք ունէր։

ՇԱՆԼՕՆ-ՍԻՒՐ-ՄԱՌՆ. — Օգաչու Ռոժէ Սօմէ օդագնացութեան դրքորը չահեցաւ իր սաւառնակով, գրեթէ 2ուկէս ժամ տեւող ճամբորդութեամբ մը։ Օդաչուն Մաւրիսլօնի մէջ վար իջած է, ժողովրդեան կողմէ խանդավառ ընդունելութիւն մը գտնելով։

ԳԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ,	Ցուլիս 25/7	Օգաս.
Օսմ.Գանձ. Մթայնով 4 %	Ս. Ղ.	101 35
Ամէնէն բարձր գին	»	101 38
Ամէնէն վար գին	»	101 30
Բումէյի Սէկիմուտի գոց	Ֆր.	172 87
Ամէնէն բարձր գին	»	173 —
Ամէնէն վար գին	»	172 50
ԲԱՑՈՒՄ,	Ցուլիս 27/9	Օգաս.
Օսմ. Գանձ. Մթայնա 4 % Ֆ.Կ.	Ս. Ղ.	102 03
» » » Ժամը 5ին	»	102 03
Բումէյի Սէկիմուտի	Ֆր.	173 62
» » Ժամը 5ին	»	173 62
Փորտի Կ. Պոլսոյ	»	431 —
Անատ. Երկթ. Գործարք.	Ս. սէրի	520 —
» » »	Ֆ. սէրի	517 —
» » բաժնեթղթ	Ս. Ղ.	14 27½
Հիրճէթի Խարիսէ	»	—
Հիրճէթի Խարիսէի Հարիւրեակ	»	1 25
Օսմ. Ռազմ. Ընկ.	»	4 50
Օսմ. Ֆիսխոս		17 30
Թրամուէյ բաժնեթուղթ		8 02½
» ժուրնալ		4 —
» պարատուղթ		490 —
Թրանվայ	Ֆր.	77 50
Ցերքոսի Ջուրի Ընկ.		299 —
Պալիա Գարայաղաջ		420 —
Միխիլի Պանքա	Ս. Ղ.	5 50
Նէսիճի Բէօշա Թրամ. բաժնթղթ.	»	2 —
Պալենքի Պանքա		122 —
Գարասու առանձնաշնորհում		23 —
» սովորական		22 —
Գարտի Իզմիրի		575 —
Լաւրիոմ	Ֆր	55 50
Զարթըրա	»	39 50
Գրէսի Ֆոնսիէ Էմիրատուն հին		288 50
» » » նոր		249 50

ԲԱՑԱՌԻԿ
ՄԵԾ ԶԵՂՔ
ՄԱՅԷՐ
ՎԱՃԱՌԱՏԱՆ
ԲՈԼՈՐ ՃԻՒՂԵՐՈՒՆ ՄԷՋ
ՂԱԼԱԹԻԱ ԵՒ ՊՈԼԻՍ
15—5

Ի Լ Ա Ն

Զբրաաթ Պանգասը տասիլինտէ նիւմունէսինէ թէվֆիքէն սաֆի ճէվիզ աղաճնտան իմալ ելթարիլիճէք օլան 10 մէթրօ միւրապատոնտա պիր ատէտ կիչէ ելէ մա իմալիյէ թիմուր նէրտիպան վէ բէնճիրէ գանատլարը այրը այրը օլարաք մէվգրի միւնագասատա վաղ իտիլերէք չէհրի հալը բումինին 25ինճի ճուտաա էրթէսի կիւնիւ սաաթ 9տա իտալէի էվվէլիյէսի վէ 28ինճի սալը կիւնիւ սաաթ 8տէ իտալէի գաթիյէսի իճրա իտիլեճէյլինտէն իտալէնա թաղիպ օլանլարը չէրայիթինի անլամագ վէ միւնագասատա տահիլ օլմագ իւզրէ 100տէ 10 նիսպէթինտէ բէյ ագչէլէրինի միսաթտանպէն էր կիւն 5տէն 9ա գատար Պանգը մէզգիւրը ճրդալ Օգլընտա քեսային իտարէի մէրքէզիյէսի մուհասէպէսինէ միւրաճաաթ իտլիմէլերի իլան օլունուր.

Ֆի 21 թէմմուզ 325 3—3

ՏՕՔԹ. Ա. ՈՒՆՃԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

ՔԻՔԻ, ԱԿԱՆՋԻ ՈՒ ԿՈԿՈՐԴԻ

ՀԻԻԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Բարիզի մէջ իր մասնագիտութիւնը կատարելագործած ըլլալով՝ ելեքտրականութեան ու ցարդ Պոլսոյ մէջ չգործածուած saf օդի, տիաֆանսօսֆօրիի, պուօնֆօսֆօրիի, հօզօֆակօսֆօրիի ու ամէնէն նորահնար մեթոտներով մեծ յաջողութեամբ կը դարմանէ՝ խուլութիւնը, գլխու պտոյտը ու հինցած ցաւերը, ականջի խժալը ու ականջի, քիթի, բերանի, կոկորդի ու խոչակի ամէն տեսակ հիւանդութիւնները։

Նամանաւանդ երեսի ու քիթի վրայ եղած ածեւութիւնները, որոնք ցարդ անբուժելի նկատուած էին, առանց գործողութեան, կատարելապէս կը չոչէ նորահնար գործիքով մը, որուն շնորհիւ բազում այդ կարգի հիւանդներու ներսիդոյ մէջ բժշկուած ըլլալը կ'ապացուցանէ։

Վիզի ու գլխու վրայ ամէն տեսակ գործողութիւն կը կատարէ և տղոց կոկորդի նշիկները (պատէմիք) կը հանէ, առանց արիւնահոսութեան իր մասնաւոր գործիքովը։

Հիւանդ կ'ընդունի մինչեւ կէս օր, Պահէքգաբու, Համիտիյէ սէպիլի դէմ, Աբիկ Իւթիւճեան դեղարանը. իսկ կէս օրէ վերջ, իր տունը, Բերա, Շիտակ ճամբայ, Թագսիմ, ֆրանս. հիւանդանոցին դէմ, թիւ 41։

Հինգշաբթի օրերը կէս օրէ վերջ իր տունը դիմող ամէն հիւանդները, իսկ վկայեալ աղուհացները ամէն օր ձրիաբար դարմանելու պատրաստ է։ 50—12

ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄԸ ՅՈՑՑ ՏՈՒԱԻ ԹԷ

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

Ինքնին կատարեալ սնունդ մը կը կազմէ. բժիշկներուն եւ մայրերուն միաձայն վճռին համաձայն

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

Թանկագին սնունդ մըն է տղոց եւ տկարակազմներու համար։

50—12

ԷՄՆԻՅԷԹ ՍԱՆԸՏՐՂԸ

Ճրագալ Օղլընտա Ասքէրի Թէգաիւտ Սանտրղը գարշուսընտա միւճէտաէտէն ինչա օլունան տարիէի մախսուսէտ,

Իգրազաբ. *Միւճէվիհերաթ վէ Ֆավանիի սիմ վէ զէր վէ Թահվիլաթ մուգապիլինտէ 100տէ 8 ֆայիդէ ազչէ իգրազ օ. լունուր.*

Թէվֆիյաբ. *Պիր սէնէ վատէ իլէ Թէվզի օլունան մէպալիդէ սէնէվի 100տէ 5 ֆայիդ իթա օլունուր. Ալթը այ վատէ իլէ Թէվզի օլունան մէպալիդէ սէնէվի 100տէ 4½ ֆայիդ իթա օլունուր. Պիլա վատէ եանի իսթէնիլտիեինտէ ալընմագ իւզրէ պրագելան մէպալիդէ սէնէվի 100տէ 4 ֆայիդ իթա օլունուր.*

Լինիյէթ Սանտրղը մէնաֆիի մէմլէքէթէ խատէմ միւէսսէսաթ նաֆրատան օլ. տրղը ճիւէթէ մուամէլաթընտա տայմա էհալիյինին մէնֆաաթրնը կէօղէտիլմիշ օլ. ազրընտան խալքըն Թիճարէթ մագասատիյէ Թէչքիլ իտէն սաիր միւէսսէսաթը էճենէպլիյէեի Թէրճիւէն մէդզիւր Սանտրղլա իճրան մուամէլէ իթմէլէրի մէնֆաաթլարընա տանա միւվաֆագ օլուր.

Թի 23 Թէմուզ 325

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

Վիճակ 30 ապրիլ 1909

ՊԱՀԱՆՋԻՐ	Օսմ. Ոսկի	
Բաժինք չգանձուած	5,500,000	—
Մնացուկ ի Կ. Պոլիս	4,425,786	84
Պետական արժէթուղթք	1,330,170	70
Զանազան արժէթուղթք	2,441,707	79
Գանձելի փոխանակագիրք	2,390,967	71
Ընթացիկ հաշիւք Կայս. Գանձուն — պարտականք	2,562,274	65
Ընթացիկ հաշիւք զանազանք — պարտականք	2,297,850	28
Փոխատուութիւնք արժէթղթոց եւ վաճառաց	4,621,089	37
Անշարժ եւ շարժուն գոյք	300,248	14
Զանազանք	164,077	89
	26,034,173	37
ՊԱՐՏՔ		
Դրամագլուխ	11,000,000	—
Պանքնոտնք ի շրջաբերութեան ի Կ. Պոլիս եւ ի մասնաճիւղս	887,690	—
Վճարելի փոխանակագիրք	1,102,627	64
Ընթացիկ հաշիւք զանազանք — պահանջողք	1,284,502	44
Դրամական աւանդք որոշ պայմանաժամով	9,767,471	32
Վճարելի շահաբաժինք	6,027	64
Կանոնական պահեստ	1,098,012	—
Զանազանք	887,842	37
	26,034,173	37

Վաւերացեալ ճշդութիւնն pus տոմարաց

Տնօրէն Ա. ՆԻՒԱՍ — Հաշուակալ Օ. ՊՐԱՆՆԵՏ — Ընդհ. Տնօրէն Ժ. ՏԻՅԻՆ

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿ

ՎԻՆԸՐ ՊԱՆՔ - ՖԷՐԱՅԻՆ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ՂԱԼԱԹԻԱ ԵՒ ՊՈԼԻՍ

Դրամագլուխ 130 միլիոն ֆուրոն, ամբողջովին վճարուած։
Պահեստի գումարներ 38,000,000 ֆուրոնի չափ։

Պոլսոյ գործակալութիւն՝ Էլքեսթիպ խան, Բերայի գործակալութիւն՝ Ս. Անթուան խան, Բերա, Մեծ-Փողոց։

ԴԱՆԽԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Վճարումները ոսկեդրամով ըլլալու են։ Ցիսուն ղրուշէն վար վճարում չընդունուիր։

Վինըր Պանք-Ֆերայն *այսօր հարիւրին 3½ տոկոս կը վճարէ 1000 ոսկիէն վար գումարներու համար, իսկ անկէ աւելի գումարներու համար՝ հարիւրին 3։ Սակայն կրնայ տոկոսին սակը իջեցնել կամ տեղական լրագիրներու միջոցաւ 15 օր առաջ իմաց տալէ յետոյ։*

100 ոսկիէն վար գումարները կրնան եւ առնուիլ ամէն ատեն։

100 ոսկիէն վեր գումարները կրնան եւ առնուիլ դրաւորապէս ու կանխաւ ըլլալիք աղդարարութենէ մը յետոյ, հետեւեալ կերպով.

3	օր	100- 150	ոսկի	գումարի համար	
6	»	151- 200	»	»	»
10	»	201- 500	»	»	»
15	»	501-1000	»	»	«
30	»	1001 և անկէ վեր		»	»

Վինըր Պանք-Ֆերայն *իրեն կը վերապահէ պանքին դրամ ունեցողներուն հաշիւը կարգադրել, ուզած ատեն վճարելով տետրակին պարունակած գումարը։*

Վինըր Պանք-Ֆերայն *խնայուած գումարը պարունակող տետրակ ալ կը յանձնէ անչափահասի անունով, բայց այդ պարագային, նշանակուած խնամակալը (վէլի կամ վասի) միայն իրաւունք ունի դրամը քաշելու։*

Խնայողական Սնուցկեն զատ, Վինըր Պանք-Ֆերայն կը զբաղի նաեւ սեղանաւորական ուրիշ գործառնութիւններով։

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ

ԸՆԴՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՄՆԵԱԼ՝ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ

1892 Օգոստ. 4/27 եւ 1320 Սեպտեմբեր 20 բուսակիր Ֆերմանով

Դիմեն Ընկերութեկալներդ. գրասենեակը, Դալաթիա, Նաղլը խան, Հէզարէն փողոց, Թիւ 14, Քօօբէրաթիվ վաճառատան դիմաց, կամ հետեւեալ հասցէներուն.

Պոլիս, մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Եէնի Ճամիի հրապարակ.
Պոլիս, Մ. Ի. Սատօք, Շէյխ իւլ Իսլամ խան, Պահէք Գաբու Թիւ 10.
Պոլիս, Ասպի պէյ և Ընկ. Վէզնէֆիլէր փողոց.
Պոլիս, Գ. Ս. Այմէլօղլու, Էմին-Էօնիւ, Պահչէ Գաբու Իզմիր փողոց.
Գալաթիա, Ալեքսանդր Անաստասիադիս շուկայի հրապարակ.
Գալաթիա, Մ. Ա. Անդրիա, Մոսա ճառաքէտ.
Պէօյիքտէրէ, Մ. Ա. Տէմարքի.
Բերա, Մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Մեծ Փողոց.
Շիշլի, Մ. Է. Ռոսի, Պէօյիւքտէրէ ճասատէսի, Թիւ 137.
Գալաթիա, Մ. Ա. Բիրեանց, Թիւ 12 Թիւնէլ խան.
Մեծ Կղզի, Բէսուլ էֆ.
Մաքրիգիւղ, Մ. Ա. Անկելիաէ. [illegible] բանի հրապարակ.
Սան Սթէֆանօ, Բէյշէհան էֆ.։

17 *Գործակալութիւնք օսմ. գլխաւոր քաղաքաց մէջ։*

ՊԱԼՔԱՆ

Առանձնաշնորհեալ ապահովագրական ընկ.

Դրամագլուխ եւ պահեստ Ֆր. 9,500,000
Վերապահովագրական դրամագլուխ եւ պահեստ » 142,750,009

ՊԱԼՔԱՆ ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ հրդեհի դէմ ամէն տեսակ կահ կարասի և այլն, Կ. Պոլսոյ և Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ շատ դիւրամատչելի պայմաններով, իսկ իր միւս երկրորդ հիւղը որ անմրցելի դիներով և պայմաններով օժտուած է, կը կատարէ խառն ապահովագրութիւն, ընտանեկան, մանուկներու, եւայլն եւայլն։

Ընդհանուր գործակալ Թուրքիոյ Խ. ՖՐԱՆԿԻԻԼՕՖ եւ ԸՆԿ
Պոլիս, Անանիասիս խան

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍՕՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Ընդմէջ Հալի, Կ. Պոլսոյ եւ Օտեսայի

Անուանք	Թոն	Անուանք	Թոն	Անուանք	Թոն	Անուանք	Թոն	Անուանք	Թոն
Ալպանս	1069	Տիտօ	4311	Հիսալկօ	1531	Մարսէլլօ	3709	Սաբգօ	1119
Ալքէթ	3607	Տոմինօ	938	Հինտու	3720	Միքատօ	3557	Տիբիս	1735
Անճէլօ	1541	Տուրօ	2383	Հորաթիօ	1600	Միլօ	1057	Սիլվիա	119
Աթիոսքօ	2277	Տրաքօ	1713	Հումպէց	595	Մոնդէպելլօ		Սցէրա	1203
Պասանօ	1822	Տինամօ	504	Իակօ	2354	Մուցիլլօ	3419	Թասոս	1323
Պորտինօ	1264	Էպքօ	3464	Իտահօ	5540	Նէքա	1933	Թ. Ուիլսոն	1546
Պրիֆալօ	4481	Էլասքատօ	1520	Ճիւնօ	1080	Օտիս	4100	Թոքիս	3327
Գէյրօ	1371	Էցաքօ	1841	Քլէոս	1053	Խնթայրօ	4036	Թոլէտօ	1470
Գալիբաս	1837	Ֆիտօ	954	Քոլբինօ	2307	Օրլանտօ	1535	Ուրպինօ	242
Գաբէօ	1244	Ֆինլանտ	1828	Քոմնս	1700	Բալէրմօ	1637	Վասքօ	1914
Գաղօ	1094	Ֆլամինկօ	349	Լէօ	1053	Բոլօ	510	Վոլգ	1289
Զիքակօ	2729	Ֆրանչիսքօ	4582	Լէքանթօ	2272	Բրալճօ	3329	Վքլթուցն.	2391
Սօսէթօ	1831	Կալիլէօ	3060	Լիվորնօ	1643	Բինալտօ	1553	Եէտս	1350
Գոլոբատօ	4235	Կիկանս	1143	Լորէնցօ	3191	Բոլլօ	1613	Զէցօ	1200
Գանկօ	2905	Կօզօ	1011	Մալմօ	724	Բօճէս	1789	Թորօ	
Գորտս	895	Կրսանս	1695	Մարէնկօ	1273	Բոդրսցիս	136	Մայօն	

Ընդհանուր վաճառքով Հալէն հոս հասած են.

«Մօրքքօ» շոգենաւը, նաւապետ Լարէն։
«Միքատօ» շոգենաւը, նաւապետ Թօրբ։

Ընդհանուր վաճառքով Հալէն հոս կը սպասուին.

«Թօրօ» շոգենաւը, նաւապետ Ճէքսըն, օգոստոս 12ին։
«Օթէլլօ» շոգենաւը, նաւապետ Վիպոդէր, սեպտ, 1ին։

Դիմել Գործակալներուն՝ Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆԻԻԶՕՏ
Թիւ 22—24, Քիւչիւք Մէլլէթ խան, Դալաթիա։ 10

"ԱՅՐԱՆ ՔՆԱՐ ՄԸ ԲԻՆԿԵԱՆԻ ՄՈԽԻՐՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ,,

Տիվրիկի, Բինկեանի և Ակնայ հայ կաթոլիկներուն ի նպաստ հրատարակուած հատոր մը՝ արիւնաներկ բոցանկարով մը դեղանկարուած ծանօթ հայ նկարիչի մը կողմէ։ Հատորը, որ դեղեցիկ տպագրութիւն մըն է ինքնին, կը ներկայացնէ ամբողջ դիւցազներգութիւն մը, ինչ որ արդի հրաշունչ օրերուն նոյն ազդեցութիւնը ներշնչող հոգեկիզիչ հաւատարականութիւն մը ունի։ Հեղինակն է Տիար ԼԵՒՈՆ ԷՍԱՃԱՆԵԱՆ, որուն անունը գրականն մըն է այս կարգի փնտռուած գրական կուռ սեռին մէջ։ Կեդրոնատեղի Գրըլճեան գրատուն։ Գին՝ 100 փարա։

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏԻՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ազգ.—Հանր. Պարտքի Վարչութիւնը նուազուրդի կը դնէ 20,000 քիլօ ալքոլի այլարուն (տէնաթիւրան բուր ալքոլ) «Թիք Ռէժի Ֆրանսէզ» տեսակէն, 75 մաս մէթիլէնէ ու 25 մաս սպէթոնէ բաղկացած, երկու անգամէն առանց ծախքի յանձնելի Դալաթիոյ քարափը, 10,000 քիլոն յանձնելի 1909 սեպտ. 1/14ին, և 10,000 քիլօն՝ 1910 մարտ 1/14ին։ Առաջարկները կնքուած պահարանով և ոսկեդրամի հաշուով, մինչեւ 1909 օգոստոս 1/14 պիտի ընդունուին, երբ պիտի կատարուի նուազուրդը։ Անոնք որ կ'ուզեն նուազուրդին մասնակցիլ պարտին, իրը երաշխաւորութիւն, վարչութեան կեդր. մտուցին յանձնել իրենց հայթայթելիք ապրանքին %ին 10 արժէքով գումար մը։ Ցանձնուելիք ապրանքը նախապէս քիմիական վերլուծումի պիտի ենթարկուի։ Ընդհ. Տնօրէնութիւն

Կ. Պոլիս 18/31 օգոստ. 1909

* * *

Ազգ.—*Թողեալ Հասոյթներու վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Քիւչիւք-Զէքմէճէի լճին ձկնորսութեան տուրքին վարձակալութիւնը, որ յառաջիկայ օգոստոսի վերջերը կ'աւարտի, երեք տարուան համար աճուրդի դրուած է։ Անոնք որ կ'ուզեն Կ. Պոլսոյ մէջ սոյն աճուրդին մասնակցիլ և վարձակալութեան պայմաններուն տեղեկանալ, կրնան Կ. Պոլսոյ Հանր. Պարտքի տեսչութեան կամ Մաքրիգիւղի իր գործակալութեան դիմել։*

ԸՆԴՀ. ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

4/17 Յուլիս 1909

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՈՓԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Ն. ԲԱԳԷ ՍՏ. ԸՆԿ.

ՍՊԱՍՈՒԱԾ ՇՈԳԵՆԱՒԻՆԵՐ

Օգս. 10ին, Իօնի, Սեւ Ծովէն
Օգս. 17ին, Իմիրդի, Մարսիլիայէն
Օգս. 24ին, Ֆրիժի, Սեւ Ծովէն
Օգս. 31ին, Ժօնի, Մարսիլիայէն
Սեպտ. 7ին, Իմիրդի, Սեւ Ծովէն

ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ

Օգս. 11ին, Իօնի, Մարսիլիա
Օգս. 18ին, Իմիրդի, Պաթում, Տրապիզոն, Սամսուն
Օգս. 52ին, Ֆրիժի, Մարսիլիա։
Սեպտ. 1ին, Իօնի Սեւ Ծով
Սեպտ. 8ին, Իմիրդի, Մարսիլիա։

Ա. կարգ Բարիզի համար 200 ֆր.
» » Մարսիլիոյ » 160 »
Բ. » Բարիզի » 150 »
» » Մարսիլիոյ » 120 »
Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 ֆր.։
Բ. կարգ 185.10 ֆր. (Տիբրի ճամբով)։

Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին՝ Թոքհանէ, քարափին վրայ։

15 Թ. ՌԸՊՈՒԼ

Ամէն ինչ կարգադրուած էր նախապէս։ Մինչեւ Վալտէմօզայի լեռներուն ստորոտը, սանտուն ու տգան պիտի ճամբորդէին հոս և հանդարտիկ ջորիի մը վրայ հեծած։ Դաշտագեանին մէջ կառք պիտի նստէին՝ որ զանոնք Պարսէլոնա պիտի տանէր առանց աճապարելու։ Հաստ բարձեր և ծածկոյթներ պիտի ունենար կառքը։ Պարսէլոնայի վանքին մէջ պիտի ապասէին որ ծովը բոլորովին հանդարտէր, օրպէս զի կարենային անվրդով կատարել տասերկու ժամուան ուղեւորութիւն մը՝ Պարսէլոնայէն Բալմա։ Առաջին կարգի խցիկ մը պիտի վարձուէր շոգենաւին մէջ...։ Վալտէմօզայէն մինչեւ Բապրէբա կղզին սպիտակ տունը՝ արեղան աչքերը չպիտի բաժնէր սանտուին և այդ անանուն տղուն վրայէն, որ պիտի ծառայէր Օքսիւսի ահռելի ծրագիրներուն։

Գալով մօրը, բանիմաց մայրապետ մը մինչեւ ընտանիքին գլուղը պիտի առաջնորդէր զայն։ Բայց իրողութիւնները ճշդիւ այնպէս չպիտի պատահէին ինչպէս կը փափագէր արեղան։

Եօթներորդ օրը, արեղան Մարթի սենեակէն ներս մտաւ։ Մանկամարդ աղջիկը ոտքի ելած էր։ Դերազգեստուած վիճակի մէջ գտաւ զայն։ Արեղան տեսնելուն պէս, Մարթ ծռեցաւ, ոչ թէ հնազանդութիւն յայտնող դիրքով մը, այլ դէպի առաջ նետուող գաղանի մը ինքնամփոփումով։

—*Մարթ, վաղը առտու իրարմէ պիտի բաժնուինք, ըսաւ Ֆիլիպէր...։*

Այդ խօսքերը լսելուն պէս, տարաբախտ մայրը աշխուժով ցցեց հասակը և արեղային վրայ յառաջացաւ։ Բոլոր մարմնովը կը դողար։ Աչքերը, որոնք ներքին սոսկալի գրգռութեամբ մը խոշորցած էին, անհանդուրժելի փայլով մը կը շողային։ Ու խռպոտ ձայնով մը պատասխանեց ան.

—*Չեմ ուզեր որ զաւակս առնէք։ Իմս է ան...։*

—*Հապա ձեր երդո՞ւմը, պատասխանեց Ֆիլիպէր։ Կը յիշէ՞ք, վեց ամիս առաջ, դուք հարուստ ու պատուաւոր աղջիկ մը, ինծի խոստովանեցաք ձեր յանցանքը և անոր հետեւանքները. այն ատեն ձեզի խոստացայ ծածկել յանցանքնիդ։ Ուստի ձեր ծնողքին ընդունել տուի սա գաղափարը թէ պէտք է որ բարեպաշտիկ ինքնամփոփում մը ունենայիք այս վանքին մէջ, օրպէս զի կարենայիք ծննդաբերութիւն կատարել, առանց բան մը իմացուելու ձեր ընտանիքին և ամէնուն կողմէ. այսպէս՝ անպարտ պահած պիտի ըլլայիք ձեր պատիւը ու ձեր յանցանքին պատուղը։ Դուք ալ ձեր կողմէ խոստացաք զաւակնիդ ինծի ձգել և ա՛լ չյորդիլ ա. նոր վրայ։ Զեզի կ'ինայ երդումնիդ յարգել։*

—*Կը դժուարանամ երդումս։*

—*Աստուա՛ծ...*

—*Թո՛ղ դժոխք նետել սայ զիս, մռնչեց մանկամարդ կինը։ Երբ մեռնիմ՝ հոգիս կը ձգեմ իրեն։ Բայց որքան ատեն որ ապրիմ՝ զաւակս քովս ունենալ կ'ուզեմ...։*

Պատանքէ աւելի ճերմակ դէմքի մը առած, հասակը ցցած և սարսռուն, Մարթ այնքան սոսկալի երեւոյթ մը ունէր որ արեղան ետ ետ քաշուեցաւ։ Բայց ամբոխցաւ՝ այդ ընդդիմական ընկերումը ունենալուն համար։ Տարաբախտ կնոջ դասակէն ելած էր։ Մանկամարդ աղջիկը խոլ կատաղութեան թափով, յանկարծ ակառներուն մէջ առաւ Ֆիլիպէրի ձախ ձեռքը և բազմապատկուած ուժովը սեղմեց. աբիւնը ժայթքեց։ Արեղան յիշոց մը արձակեց, ու հիպ մը ընելով՝ Մարթի մարմինը վերցուց ու բրտօրէն նետեց անկողնին վրայ...։

Այն ատեն անլուր պայքար մը սկսաւ երկուքին միջեւ։ Արեղան կը ջանար անկողնին մէջ գլորել Մարթը ու անչարժութեան դատապարտել զայն, բայց մանկամարդ աղջիկը կը մաքառէր, կը պատռտուէր, կը սողոսկէր և կը հարուածէր։ Արեղան կը հայհոյէր ու յիշոցներ կ'արձակէր, իսկ Մարթ կատղած գաղանի մը պէս կը մռնչէր, կծկուած, աչքերը չոր, ակռաները կճրտուն։ Ու անդադար կը կրկնէր. «Զաւա՛կս, զաւա՛կս, զաւակս։»

(Շարունակելի)

Խմբագիր ԳԱՐԵԳԻՆ ՏՕՅԱՆԵԱՆ